

BURGERPARTICIPATIE IN VLAAMSE GEMEENTEN: HET PERSPECTIEF VAN HET LOKAAL BESTUUR ONDERZOCHT

Aantal woorden: 18.683

Lore Walbrou

Stamnummer : 01804555

Promotor: Prof. Dr. Bram Verschuere

Masterproef voorgedragen tot het bekomen van de graad van:

Master in de bestuurskunde en het publiek management

Academiejaar: 2021-2022

Voorwoord

Deze masterproef werd geschreven in het kader van de opleiding tot het behalen van de graad Master of Science in de Bestuurskunde en Publiek Management. Deze masterproef vormt het sluitstuk van de opleiding Bestuurskunde en Publiek Management waarbij ik de verworven kennis en inzichten van de afgelopen vier jaar kon omzetten in de praktijk. In de afgelopen jaren kwam burgerparticipatie regelmatig voor tijdens verschillende lessen. Voornamelijk het vak 'Burger en Bestuur' heeft mij getriggerd om rond dit onderwerp onderzoek te voeren in deze masterproef. Het was een grote maar vooral boeiende uitdaging voor mij waarbij ik nog enkele personen wil bedanken.

Als eerste wil ik mijn promotor Prof. Dr. Bram Verschuere bedanken voor begeleiding en deskundige feedback doorheen het proces. Daarnaast wil ik ook mijn respondenten bedanken voor hun medewerking aan dit onderzoek. Voor stad Poperinge zijn dit schepen mevr. Loes Vandromme en dhr. Bram Louwagie. Voor de gemeente Hechtel-Eksel zijn dit schepen mevr. Kelly Leenaerts en mevr. Miek Dilissen. En voor de gemeente Zulte zijn dit schepen mevr. Natasja De Vos en mevr. Heleen Vullers. Verder wil ik ook de inwoners uit Poperinge, Hechtel-Eksel en Zulte bedanken voor de medewerking aan de bevraging. Tot slot wil ik ook mijn ouders en vrienden bedanken voor de onvoorwaardelijke steun tijdens deze masterproef maar ook doorheen de opleiding.

Lore Walbrou

(Poperinge, 5 juni 2022)

Inhoudsopgave

Voorwoord	ii
Inhoudsopgave	iii
Lijst van figuren	v
1. Inleiding.....	1
1.1. Trends tot burgerparticipatie.....	1
1.1.1. Verandering rol burger en bestuur	1
1.1.2. Versterkers van participatie volgens Vlaanderen.....	2
1.1.3. Mate van het vertrouwen in de overheid	2
1.2. Aanleiding onderzoek	4
1.3. Onderzoeksdoel en onderzoeksvraag	6
2. Theoretisch kader	7
2.1. Burgerparticipatie.....	7
2.1.1. De participatieladder	8
2.2. Raadplegen/consulteren.....	10
2.2.1. Belang van inspraak en participatie volgens grootte van de gemeente	10
2.3. Profiel van participerende burgers.....	11
2.4. Motieven voor raadpleging vanuit bestuur	13
2.5. Methoden om burgers te raadplegen	15
2.5.1. Publieke hoorzitting.....	15
2.5.2. Digitaal debat	15
2.5.3. Raadplegende volksraadpleging	16
2.5.4. Keuze - enquête	16
2.5.5. Enquête - survey	16
2.5.6. Webconsultatie - elektronische consultatie.....	17
2.5.7. Burgerpanel	17
2.5.8. Deliberative polling.....	18
2.5.9. Dynamic mindmapping	19
2.5.10. Publieke 'notice and comment' – vraag naar schriftelijke reactie/bijdrage	19
2.6. Tijdstip van de raadpleging	20
2.7. Hypothesen	22
3. Methodologisch kader	23
3.1. Onderzoekseenheden.....	23
3.1.1. Cases	24
3.2. Dataverzameling.....	24
3.3. Data-analyse.....	26

4.	Resultaten.....	27
4.1.	Het beeld van burgers over raadpleging door het gemeentebestuur.....	27
4.1.1.	Inwoners van stad Poperinge.....	27
4.1.2.	Inwoners van gemeente Hechtel-Eksel.....	28
4.1.3.	Inwoners van gemeente Zulte.....	29
4.2.	Huidige stand van zaken op vlak van burgers raadplegen op lokaal niveau.....	31
4.2.1.	Methoden om burgers te raadplegen.....	31
4.2.2.	Fase van de raadpleging.....	38
4.2.3.	Motieven voor burgerparticipatie vanuit gemeenten.....	41
4.2.4.	Verbetermogelijkheden op vlak van burgers raadplegen.....	44
5.	Conclusie.....	46
5.1.	Algemeen.....	46
5.1.1.	Deelvraag 1.....	46
5.1.2.	Deelvraag 2.....	46
5.1.3.	Deelvraag 3.....	47
5.1.4.	Deelvraag 4.....	48
5.1.5.	Onderzoeksvraag.....	48
5.2.	Beperkingen van het onderzoek.....	49
5.3.	Toekomstig onderzoek.....	50
6.	Bibliografie.....	vi
7.	Bijlagen.....	x
7.1.	Bijlage 1: Vragenlijst inwoners.....	x
7.2.	Bijlage 2: Vragenlijst interview met schepenen en ambtenaren.....	xi
7.3.	Bijlage 3: Informed consent.....	xii
7.4.	Bijlage 4: Codeboom NVivo.....	xiii

Lijst van figuren

<i>Figuur 1: Aandeel inwoners dat zich voldoende geïnformeerd en geconsulteerd voelt door gemeente, Vlaams Gewest, 2020, in procenten (Agentschap Binnenlands Bestuur, s.d. -b).</i>	5
<i>Figuur 2: De participatieladder volgens Edelenbos en Monnikhof (2001).</i>	8
<i>Figuur 3: Participatieladder volgens Pröpper (2009)</i>	9
<i>Figuur 4: Motieven van overheden om burgers te raadplegen (Dreijerink, Kruize, & Kamp, 2008).</i>	14
<i>Figuur 5: De beleidscyclus (Wayenberg, 2018a)</i>	20

Lijst met tabellen

<i>Tabel 1: Motieven van burgers om te participeren (Vanleene, Voets & Verschuere, 2017, pp. 113-117; Wauters & Kern, 2021; pp. 123-124)</i>	12
<i>Tabel 2: Methoden om burgers te raadplegen (Van Humbeek et al. 2010; Loyens & Van de Walle, 2010).</i>	19

1. Inleiding

“Boechout wil mening van inwoners over hoe gemeente er binnen tien jaar moet uitzien” (Slegers, 2021). “Gemeentefusie kan niet zonder volksraadpleging” (De Coster, 2021). Dit zijn enkele krantenkoppen die aantonen dat burgerparticipatie niet meer weg te denken is uit de actualiteit. De burger kan verschillende rollen opnemen die betrekking hebben op “de hoedanigheid waarin burgers in contact treden met de overheid” (Maes, 2002, geciteerd in Wauters & Kern, 2021, p. 12). Zo heb je de meest klassieke rol van de burger, namelijk die als kiezer. Deze rol komt tot uiting tijdens de verschillende (gemeentelijke, Vlaamse, federale en Europese) verkiezingen. Daarnaast kan de burger ook een klant of gebruiker zijn van de overheid. Dit is zo wanneer de burger gebruikmaakt van de dienstverlening van de overheid bijvoorbeeld bij het aanvragen van een identiteitskaart. Maar de laatste jaren wordt de burger meer en meer gezien als een partner van de overheid waarbij ze in verschillende fasen van het beleidsproces wordt betrokken (Wauters & Kern, 2021, p.12). Er zijn verschillende tendensen waarom burgerparticipatie in opmars is in Vlaanderen.

1.1. Trends tot burgerparticipatie

1.1.1. Verandering rol burger en bestuur

Sinds vorige decennia zijn zowel de rol van de burger als de rol van de overheid veranderd. Allereerst vraagt de burger meer inspraak in het beleid en staan ze ook veel kritischer tegenover de overheid (Wauters & Kern, 2021, pp. 16-18). Dit heeft te maken met twee tendensen. Als eerste is er de individualisering en de dealignment. Dit laatste wil zeggen dat de burger zich steeds minder gebonden voelt aan één partij (Dalton & Wattenberg, 2000). Dit heeft sterk te maken met de ontzuiling van de maatschappij. In de negentiende en twintigste eeuw was de ontzuiling heel sterk in België waardoor je als burger heel je leven aan één zuil gebonden was. Zo had iedere zuil zijn eigen mutualiteiten, scholen, hospitalen, ... Sinds de jaren '60 kwam de verzuiling onder druk te staan doordat de maatschappij aan het moderniseren was. Dit zorgde ervoor dat de lidmaatschappen aan politieke partijen afnamen en de kiezer veel volatieler werd (De Rynck, Hondeghem, Op de Beeck, Van Dooren & Verschuere, 2017, p. 403). De politieke participatie nam niet af, maar de burgers zochten andere manieren om mee te participeren in plaats van partijlidmaatschap (Stouthuysen, 2002, geparafraseerd in de Koster, Kampen, De Cloedt, Depauw & Deschouwer, 2010, p. 82). Als tweede hebben burgers vandaag de dag heel wat mogelijkheden om te kunnen participeren. Dit komt enerzijds door de cognitieve mobilisatie omdat burgers de dag van vandaag een hoger opleidingsniveau hebben dan vroeger waardoor ze een betere kennis hebben over burgerzaken. Anderzijds is er de ICT-revolutie waardoor kennis sneller en gemakkelijker toegankelijk is. Daardoor vinden burgers elkaar sneller en

gemakkelijker om samen problemen aan te pakken en actie te ondernemen (Dalton, 1984; Inglehart, 1990).

Daarnaast is ook het bestuur gewijzigd doorheen de tijd en vooral het beeld dat de overheid had van de burger. In het begin van de twintigste eeuw zag de overheid de burger als een bedreiging voor de stabiliteit van het politiek systeem. Dit kwam vooral door de opkomst van het nazisme en het communisme tijdens de Wereldoorlogen. De overheid wilde de burger niet betrekken bij het beleidsproces uit vrees voor slechte kwaliteit (Hooghe, 2005; Wauters & Kern, 2021, p. 17). Na de tweede wereldoorlog hadden Almond en Verba (1963) een andere visie op participatie van burgers. Zij kwamen tot de conclusie dat een participatieve politieke cultuur evengoed een belangrijke factor was voor een stabiel democratisch systeem. Wel hadden ze het hier over conventionele vormen van participatie zoals verkiezingen. Vanaf de jaren '70 kwamen daar dan de onconventionele vormen van participatie bij zoals demonstraties en stakingen (Barnes & Kaase, 1979; Wauters & Kern, 2021, pp. 17-18).

1.1.2. Versterkers van participatie volgens Vlaanderen

Daarnaast definieert Vlaanderen nog drie versterkers van participatie. Als eerste maken internet en sociale media het veel gemakkelijker om te communiceren en te participeren. Zo kan er op korte termijn heel wat mensen bij elkaar gebracht worden en kan er sneller kennis, ervaringen, diensten en producten worden ontwikkeld. Daarnaast vervagen de rollen in de samenleving waarbij burgers zowel producent als consument van het initiatief worden. Ook wordt er niet meer enkel gefocust op de economische impact, maar ook op de sociologische en ecologische impact op de maatschappij. De laatste versterking van participatie is de erkenning van de burger/samenleving als initiatiefnemer door de overheid. Zo gaat de overheid veel meer netwerkend en responsief te werk (Vlaamse Overheid, s.d.).

1.1.3. Mate van het vertrouwen in de overheid

In 2020 hield het Agentschap Binnenlands Bestuur een nieuwe editie van de Gemeente-Stadsmonitor. Dit is een "omgevingsscanner die de brede omgeving van elke Vlaamse gemeente en stad in beeld brengt" (Agentschap Binnenlands Bestuur, s.d.-c). De Gemeente-Stadsmonitor bestaat dus enerzijds uit gegevens van de burgerbevraging en gegevens uit registerdatabanken. Eén van de vragen die gesteld werd in de burgerbevraging ging over het vertrouwen van de inwoners. De vraag was 'Hoeveel vertrouwen hebben we in ons gemeentebestuur?' De respondenten hadden drie antwoordmogelijkheden: veel, weinig of neutraal. Daarnaast werd deze vraag ook gesteld over het vertrouwen dat de burgers hadden in de andere bestuursniveau namelijk de Vlaamse en federale

overheid. Uit de burgerbevraging kwam men tot de conclusie dat 34% van de inwoners veel vertrouwen heeft in zijn/haar gemeentebestuur, 45% neutraal is en 21% weinig vertrouwen heeft. Dit lag heel wat hoger dan het vertrouwen in de andere bestuurlijke niveaus (Vlaamse overheid: 16% en Federale overheid: 11%). Er bleek dat in maar 19 van de 300 Vlaamse gemeenten de helft of meer van de inwoners veel vertrouwen had in haar gemeentebestuur. Het vertrouwen was dus niet zo hoog. Toch bleef het vertrouwen in de Vlaamse gemeentebesturen ongeveer stabiel vergeleken met de vorige Gemeente-Stadsmonitor van 2017 (20% weinig vertrouwen, 45% neutraal en 35% veel vertrouwen). Ook schommelde het vertrouwen op vlak van inwonersaantal tussen de Vlaamse gemeenten en steden tussen de 38% (veel vertrouwen voor gemeenten kleiner dan 10.000 inwoners) en 31% (veel vertrouwen voor gemeenten tussen 30.000 en 50.000 inwoners) (Agentschap Binnenlands Bestuur, s.d.-b).

Het vertrouwen in de overheid is altijd één van de belangrijkste drijfveren geweest om de burger te betrekken in het beleidsproces. Het politiek vertrouwen is de laatste decennia redelijk constant gebleven. Toch waren er enkele dieptepunten in het vertrouwen van de burger eind de jaren '80 en '90. Heel wat auteurs en politici zeggen dat er sprake was van een duidelijke vertrouwensbreuk of kloof tussen burger en overheid (Wauters & Kern, 2021, pp. 34-35). Zo vat Blommaert (2001) dit als volgt samen:

De basismetafloor is die van twee afzonderlijke entiteiten, 'politiek' en 'bevolking/burger'. Tussen beiden is een afstand die tot nog toe werd overbrugd door het systeem van representatie; de afstand is evenwel te groot geworden, er is een 'kloof' en die wordt door 'signalen van de burger' aangegeven; nu moeten beide lichamen weer bij elkaar gebracht worden. De nieuwe metaforen draaien dan ook om kleine afstanden, directe lijnen en rechtstreekse contacten. Een vierjaarlijkse verkiezing volstaat niet meer, er moet meer, kleinschaliger en directer inspraak zijn. De stem des volks moet rechtstreeks gehoord en gelezen kunnen worde door de beleidsmakers. (Blommaert, 2001, geciteerd in De Koster et al., 2010, p. 82)

Zo was er een grote opmars van het toenmalig Vlaams Blok die resulteerde in de 'Zwarte Zondag', de parlamentsverkiezingen van 24 november 1991 (De Rynck et al., 2017, p. 370). Ook was er de zaak Dutroux die ervoor gezorgd heeft dat het vertrouwen in de politiek, maar ook in het gerecht en de politiek zeer laag was. Over het algemeen is het niveau van politiek vertrouwen laag in België zoals we zagen in de Gemeente-Stadsmonitor (Wauters & Kern, 2021, pp. 34-35; Agentschap Binnenlands Bestuur, s.d.-b).

Legitimiteit is sterk gerelateerd aan vertrouwen. Legitimiteit is een zeer complex en ambigu begrip. Wanneer er minder vertrouwen is, zal de burger het beleid ook minder legitiem vinden. Kortgezegd verwijst legitimiteit “naar de aanvaarding van gezag: de bestuurder wordt het recht toegeschreven om te besturen. Als een bestuur als legitiem wordt gezien, dan zal de bevolking de regels die het oplegt ook gehoorzamen en respecteren” (Devos & Valcke, 2018, p. 219). Wanneer er minder vertrouwen is in de overheid en de beslissingen worden niet meer als legitiem ervaren, kan dit de representatieve democratie onder druk zetten. Er werden dus manieren gezocht om een legitimiteitscrisis te verhelpen. Door deze verschillende tendensen werd er de laatste jaren veel meer ingezet op verschillende vormen van burgerparticipatie. Zoals informeren, raadplegen, adviseren, coproduceren en (mee)beslissen (Wauters & Kern, 2021, pp. 21-22). Zowel door top-down als bottom-up initiatieven. Burgerparticipatie is niet meer weg te denken en is vandaag de dag een belangrijk maatschappelijk onderwerp. Vooral op lokaal niveau probeert de gemeente via allerlei manieren de burger te betrekken bij het beleid.

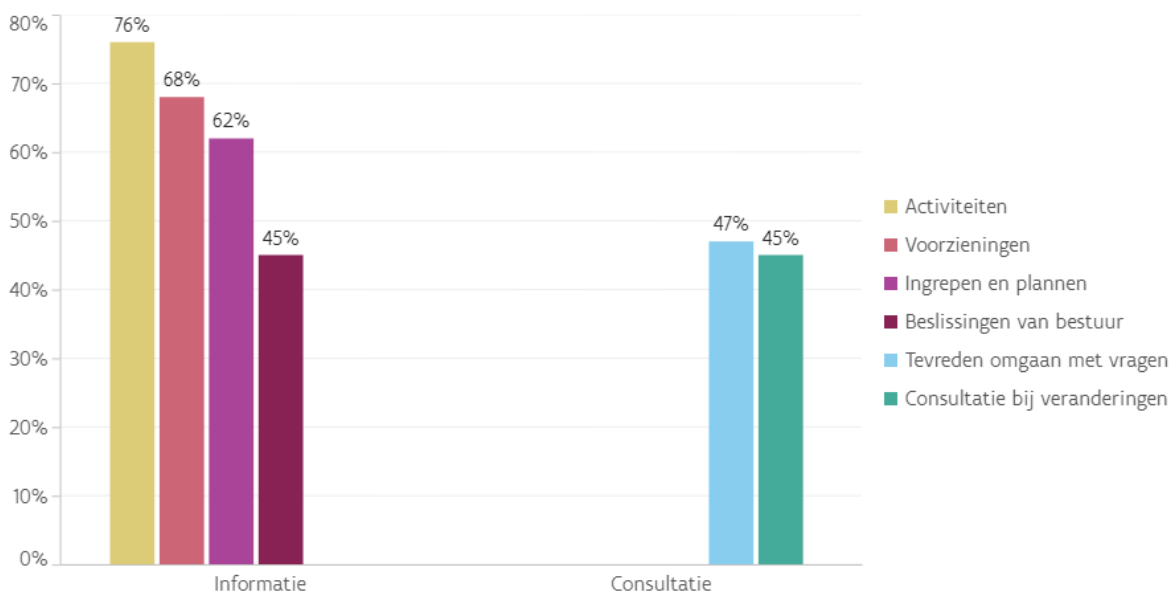
1.2. Aanleiding onderzoek

Zoals eerder vermeld hield het Agentschap Binnenlands Bestuur in 2020 een nieuwe editie van de Gemeente-Stadsmonitor. Deze monitor wordt driejaarlijks georganiseerd. In 2020 was het de zevende keer dat het Agentschap de Stadsmonitor organiseerde en nog maar de tweede keer dat men de Gemeentemonitor hield (Agentschap Binnenlands Bestuur, s.d.-a). Zoals ut supra vermeld is dit een “omgevingsscanner die de brede omgeving van elke Vlaamse gemeente en stad in beeld brengt” (Agentschap Binnenlands Bestuur, s.d.-c). De Gemeente-Stadsmonitor bestaat dus enerzijds uit gegevens van de burgerbevraging en gegevens uit registerdatabanken. Tijdens die burgerbevraging wordt er over verschillende thema’s gepeild naar de tevredenheid, participatie en gedrag van burgers. Eén van die thema’s gaat over het lokaal bestuur. Daar wordt er onder andere de vraag gesteld hoeveel het vertrouwen is in het gemeentebestuur wat ut supra werd beschreven. Daarnaast wordt ook gepeild naar de tevredenheid van inwoners over de informatie die ze krijgen van de gemeente en of ze voldoende geconsulteerd worden door hun gemeentebestuur (Agentschap Binnenlands Bestuur, s.d.-c; Statistiek Vlaanderen, s.d.).

Op deze twee vragen kunnen de burgers antwoorden op een schaal van weinig, neutraal tot veel. Uit de bevraging kwam naar boven dat de inwoners meer tevreden zijn over de wijze dat ze geïnformeerd worden dan op de wijze dat ze geconsulteerd worden. In bevraging werd er op vier vlakken bevraagd of inwoners zich voldoende geïnformeerd voelen. Dit was op vlak van activiteiten, voorzieningen, ingegrepen en plannen en beslissingen van bestuur. Gemiddeld vond 57% van de inwoners zich voldoende geïnformeerd door hun gemeentebestuur. Wel zien we verschillen tussen de vier vlakken.

Zo vond 76% van de inwoners zich voldoende geïnformeerd op vlak van activiteiten, terwijl er maar 45% van de inwoners zich voldoende geïnformeerd voelde op vlak van beslissingen van het bestuur. Op dit laatste vlak kunnen gemeenten hun burgers dus nog meer informeren (Agentschap Binnenlands Bestuur, s.d.-b).

Daarnaast voelde gemiddeld 46% van de inwoners zich voldoende geconsulteerd door hun gemeentebestuur. Dit was een pak lager dan de mate dat burgers zich geïnformeerd voelden. Er waren ook grote verschillen tussen de Vlaamse gemeenten. Het hoogste percentage van inwoners die vond dat ze voldoende geconsulteerd werd, is in de gemeente Vorselaar met name 66%. Het laagste percentage werd gevonden in de gemeente Jabbeke waarbij 19% van de inwoners vond dat ze voldoende geconsulteerd werd door hun gemeentebestuur. In 35 van de 300 Vlaamse gemeenten vond meer dan de helft van de inwoners dat ze voldoende geconsulteerd werden. Hierbij zat geen enkele Vlaamse centrumstad. Of inwoners voldoende geconsulteerd worden werd enerzijds bevraagd of inwoners tevreden zijn hoe gemeenten omgaan met hun vragen en anderzijds of inwoners geconsulteerd worden bij veranderingen. 47% van de inwoners van Vlaamse lokale besturen was tevreden over hoe er met hun vragen werd omgegaan door hun gemeentebestuur. Daarnaast was 45% van de inwoners van Vlaamse lokale besturen tevreden over de inspanningen die gemeenten namen om bewoners bij veranderingen in hun buurt te consulteren (Agentschap Binnenlands Bestuur, 2020a, 2020b).

Figuur 1: Aandeel inwoners dat zich voldoende geïnformeerd en geconsulteerd voelt door gemeente, Vlaams Gewest, 2020, in procenten (Agentschap Binnenlands Bestuur, s.d.-b).

1.3. Onderzoeksdoel en onderzoeksvraag

Uit de burgerbevraging kwam men dus tot de conclusie dat inwoners van lokale besturen vonden dat ze te weinig geconsulteerd werden door hun gemeentebestuur. Toch waren er grote verschillen tussen de Vlaamse gemeenten. Bij slechts een klein deel van de lokale besturen was de meerderheid van de inwoners tevreden. Maar hoe zit dat nu in werkelijkheid op vlak van burgers raadplegen op het lokale niveau? Via welke methoden probeert men de burger te consulteren en wat zijn hun motieven om de burger te raadplegen? Daarbij luidt de onderzoeksvraag van deze masterproef als volgt:

Waarom en hoe raadplegen Vlaamse lokale besturen hun inwoners?

Daaronder worden volgende deelvragen onderzocht:

- Wordt het positieve beeld bevestigd voor de lokale besturen die goed scoorden op de indicator ‘voldoende consultatie van inwoners’ uit de burgerbevraging van de Gemeente-Stadsmonitor?
- Waarom vinden gemeenten het belangrijk om hun burgers te raadplegen?
- Op welke manieren worden de inwoners van lokale besturen geraadpleegd?
- In welke fasen van het beleid gebeurt dit?

Dit onderzoek wordt gedaan aan de hand van een casestudy. Het doel van dit onderzoek is om te achterhalen of de perceptie die de burgers hadden in de Gemeente en Stadsmonitor ook kloppen in werkelijkheid. Daarnaast wordt er ook gekeken hoe lokale besturen op dit moment hun burgers raadplegen en waarom ze het belangrijk vinden om hun burgers te consulteren.

In het verdere verloop van de masterproef zal er eerst ingegaan worden op het theoretisch kader. Daarin wordt eerst beschreven wat burgerparticipatie is, waarna er dieper wordt ingegaan op het raadplegen van burgers. Verder wordt het profiel van een participerende burger geschetst aangezien niet alle burgers interesse hebben om deel te nemen aan het beleid. Daarnaast worden er verschillende motieven aangehaald waarom het bestuur het belangrijk vindt om burgers te consulteren. Ook worden verschillende methoden aangehaald hoe het bestuur de burger kan raadplegen en in welke fasen van het beleid dit kan gebeuren. Na het theoretisch kader wordt er ingegaan op het methodologisch kader waarin het verloop van het onderzoek beschreven wordt. Verder worden de resultaten van het onderzoek besproken en tot slot wordt er een antwoord geformuleerd op de onderzoeksvragen en wordt er nog stil gestaan bij de tekortkomingen van dit onderzoek en wat eventuele verdere onderzoeken kunnen inhouden.

2. Theoretisch kader

2.1. Burgerparticipatie

Burgerparticipatie is een bepaald type participatie. Participatie kan in het algemeen omschreven worden als “het innemen of uitvoeren van een sociale rol in een sociale structuur” (Vandermeerschen, Havermans & De Cuyper, 2019, p. 32). Zo bestaat er naast burgerparticipatie ook economische participatie, maatschappelijke en sociale participatie, religieuze participatie, et cetera (Vandermeerschen et al., 2019). In dit onderzoek zullen deze laatste types participatie niet aan bod komen. Allereerst moet het concept burgerparticipatie omschrijven worden. Er bestaan heel wat definities over wat burgerparticipatie precies inhoudt. Volgens Dinjens (2010, p. 6) is burgerparticipatie “een manier van beleidsvoering waarbij burgers (al dan niet georganiseerd in maatschappelijke organisaties) direct of indirect bij het lokale beleid betrokken worden om door middel van samenwerking tot de ontwikkeling, uitvoering en/of evaluatie van beleid te komen.”

Volgens deze definitie gaat burgerparticipatie over burgers die betrokken worden bij het lokale beleid. Er bestaat namelijk een onderscheid tussen participatie-initiatieven om de burgers te betrekken. Er zijn namelijk participatie-initiatieven opgericht door de overheid (‘invited spaces’) en burgerinitiatieven die bottom-up door burgers ontstaan (‘invented spaces’). In het verdere verloop van de masterproef wordt er enkel gekeken naar de initiatieven die door het bestuur zijn opgericht. Dit wordt ook wel beleids(matige) participatie genoemd en van Gool (2006, p.10) definieert dit “als door overheden geïnitieerde of ondersteunende structuren en processen waarin gewone burgers (zij die geen politieke of ambtelijke posities bekleden) macht delen met publieke spelers (ambtenaren, politici, middenveld) bij het maken van beleidsbeslissingen” (Gool, 2006, geciteerd in De Koster, et al., 2010, p. 84). Daarnaast ligt de focus voornamelijk op de niet-georganiseerde burgers omdat er tijdens de burgerbevraging van de Gemeente-Stadsmonitor enkel niet-georganiseerde burgers werden bevroegd. Daarnaast kan burgerparticipatie in alle fasen van de beleidscyclus voorkomen, dit zal ut infra vermeld worden. Verder kan burgerparticipatie door alle bestuursniveaus gebruikt worden. In deze masterproef word er enkel gekeken naar het lokale niveau.

Burgers kunnen op verschillende manieren betrokken worden in het beleidsproces. Er bestaan verschillende indelingen om de positie van de burger in het beleidsproces weer te geven. Dit kan via de participatieladder van Edelenbos & Monnikhof (2001) en via de participatieladder van Pröpper en Steenbeek (2001).

2.1.1. De participatieladder

2.1.1.1. Indeling volgens Edelenbos & Monnikhof

De overheid kan de burger op verschillende manieren betrekken bij het beleidsproces. Edelenbos & Monnikhof (2001) illustreren dit aan de hand van de participatieladder die vijf treden kent. “Hoe hoger je staat op de ladder, hoe groter de impact is van de participant in de beleidsvorming en hoe meer de participant autonoom mag beslissen” (De Rynck et al., 2017, p. 386).

Onderaan de trap staat informeren waarbij de participanten op de hoogte worden gebracht van beslissingen die door de overheid werden genomen, maar daar blijft het ook bij. Als participant hebben burgers hier geen enkele inspraak in het beleidsproces en bepaalt

de overheid alles zelf (Edelenbos & Monnikhof, 2001, pp. 242 - 243; Wauters & Kern, 2021, pp. 21-22).

Een trede hoger op de participatieladder staat raadplegen of consulteren. Ook hier bepaalt de overheid zelf de agenda voor de besluitvorming maar worden de participanten wel betrokken om input te leveren voor de besluitvorming. Ze mogen ideeën geven maar de overheid is niet gebonden om deze ideeën ook te gebruiken en kan dus besluiten om toch niet te luisteren naar de participanten (Edelenbos & Monnikhof, 2001, pp. 242 - 243; Wauters & Kern, 2021, pp. 21-22).

Daarna komt adviseren waarbij zowel de overheid als de participanten bepalen wat er op de agenda komt. Zo mogen de participanten zelf problemen en oplossingen voordragen en worden hun ideeën gelijk behandeld als dat van de overheid. Toch kan het bestuur nog altijd bepaalde ideeën van de participanten niet uitvoeren, mits een grondige beargumentering (Edelenbos & Monnikhof, 2001, pp. 242 - 243; Wauters & Kern, 2021, pp. 21-22).

Verder volgt coproduceren waarbij de overheid en de participanten gezamenlijk de problemen formuleren en zoeken naar oplossingen. De participanten worden in deze fase pas echt betrokken als partner van de overheid want de overheid is ook gebonden aan de oplossingen die beide samen hebben ontwikkeld (Edelenbos & Monnikhof, 2001, pp. 242 - 243; Wauters & Kern, 2021, pp. 21-22).

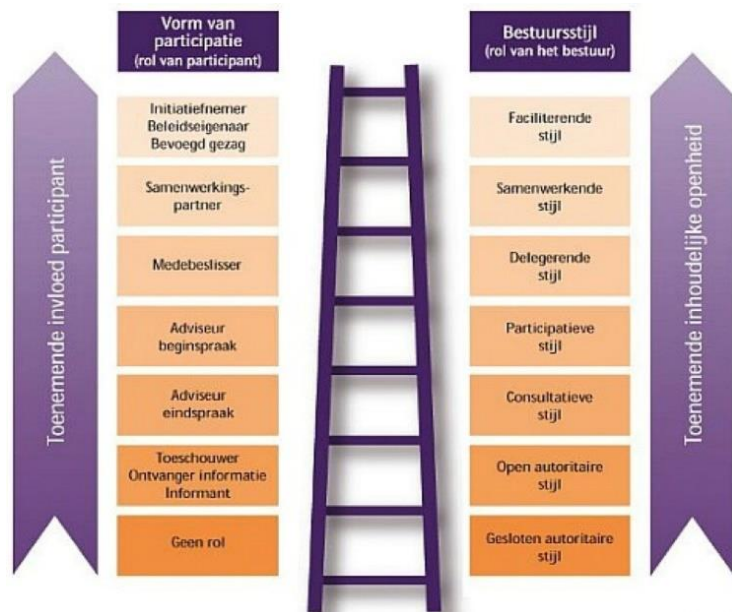

Figuur 2: De participatieladder volgens Edelenbos en Monnikhof (2001).

Als laatste komt de trap van (mee)beslissen waarbij de participanten een grote rol mogen spelen met een grote impact. Zo staan ze zelf in voor de beleidsontwikkeling en de besluitvorming en geeft de overheid hier enkel advies. Dit is bovendien de meest vergaande vorm van participatie die de overheid kan oprichten om hun bevolking te betrekken bij het beleidsproces (Edelenbos & Monnikhof, 2001, pp. 242 - 243; Wauters & Kern, 2021, pp. 21-22).

2.1.1.2. Indeling volgens Pröpper en Steenbeek

De participatieladder volgens Pröpper en Steenbeek (2001) bestaat uit zeven vormen van participatie die de rol van de participant schetsen. Deze komen enigszins overeen met vijf treden van de participatieladder van Edelenbos & Monnikhof (2001). Die vormen van participatie worden dan gecombineerd met zeven soorten bestuursstijlen die de rol van het bestuur weerspiegelen. Deze bestuursstijlen kunnen opgesplitst worden in interactieve en niet-interactieve bestuursstijlen (Pröpper en Steenbeek, 2001, pp. 52-53).

Figuur 3: Participatieladder volgens Pröpper (2009)

Als eerste zijn er drie niet-interactieve bestuursstijlen. Zo is er de gesloten autoritaire stijl waarbij het bestuur zelf het beleid bepaalt en beslist en niemand anders mee betrekt in het besluitvormingsproces. De participant heeft hier eigenlijk geen rol. Een trede hoger komt de open autoritaire stijl waarbij het bestuur ook hier alleen het beleid bepaalt en beslist, maar wel informatie verschaft aan de burgers. Ook hier heeft de participant geen rol en probeert de overheid de burgers te overtuigen van hun beleid. Als laatste is er ook de consultatieve stijl. Hier worden de participanten als geconsulteerde betrokken in het proces om uitspraken te doen over een bepaalde probleemomschrijving binnen een gegeven beleidsaanpak (Pröpper en Steenbeek, 2001, pp. 52-53).

Daarnaast zijn er nog vier interactieve bestuursstijlen waarbij de burger veel meer inspraak krijgt in het beleidsproces. Zo is er de participatieve stijl waarbij het bestuur ruimte laat voor de participanten om advies te geven over bepaalde probleemomschrijvingen en oplossingen en zelf mee inbreng te geven in het besluitvormingsproces. De rol die de participant hier krijgt is die van adviseur. Nog een trede hoger volgt de delegerende stijl. Hierbij krijgen de participanten de bevoegdheid om binnen

randvoorwaarden zelf beslissingen te nemen of het beleid mee uit te voeren. De rol van de participant is die van medebeslisser. Bij de samenwerkende stijl staan het bestuur en de participanten op gelijke voet en werken ze gelijkwaardig samen. De rol die de participanten beoefenen is die van samenwerkingspartner. De hoogste bestuursstijl die die Pröpper en Steenbeek geven aan het bestuur is de faciliterende stijl. Hier zijn het de participanten die zelf alles beslissen en uitvoeren, maar de overheid biedt hier ondersteuning. De rol die de participanten krijgen, is die van initiatiefnemer (Pröpper en Steenbeek, 2001, pp. 52-53).

2.2. Raadplegen/consulteren

Specifiek wordt er in deze masterproef verder in gegaan op de tweede trede van de participatieladder van Edelenbos en Monnikhof (2001) namelijk raadplegen of consulteren. Toen werd raadplegen beschreven als de overheid die zelf de agenda voor de besluitvorming bepaalt maar waarbij participanten wel betrokken worden om input te leveren voor de besluitvorming. De overheid is echter niet gebonden om deze ideeën ook te gebruiken (Edelenbos & Monnikhof, 2001, pp. 242-243; Wauters & Kern, 2021, pp. 21-22).

Door Van Humbeek, Popelier, Van Aeken & Meuwese (2010, p. 9) wordt consulteren gedefinieerd als het “actief opzoek gaan naar informatie en meningen van actoren die buiten de besluitvorming staan en beslissingen mee verantwoord in het licht van die informatie en meningen”. Die actoren kunnen heel uiteenlopend zijn van zowel binnen de overheid zelf als externe actoren zoals doelgroepen van het beleid of andere belanghebbenden. Binnen deze masterproef leggen we de focus op de burgers. Daarnaast kan zoals ut supra al vermeld, raadplegen in alle fasen van het beleid één of meerdere keren voorkomen. Verder bestaan er verschillende methoden om de actoren de kunnen raadplegen (ut infra). Daarnaast is raadplegen een aanvulling op de bestaande besluitvorming en zeker niet bedoeld ter vervanging. Het is onder andere bedoeld om het beleid te verbeteren en te verrijken (zie ut infra bij motieven voor raadpleging) (Van Humbeek, et al., 2010).

2.2.1. Belang van inspraak en participatie volgens grootte van de gemeente

Participatie-initiatieven kunnen moeilijkheden ondervinden om op grote schaal te functioneren (Parkinson & Mansbridge, 2012, geparafraseerd in Caluwaerts, Reuchamps & Brans, 2013, pp. 227-229). Zo kunnen grotere gemeenten/steden moeilijker participatieve technieken implementeren doordat ze met een diverse bevolking zitten waardoor het moeilijk is om al deze input te verwerken. Daardoor kan men dus stellen dat het draagvlak voor participatie van burgers groter is in kleinere gemeenten omdat zij dit schaalprobleem niet hebben. Anderzijds is de vraag voor participatie wel groter in grotere gemeenten doordat de bevolking meer divers is. Daarnaast is de afstand tussen de

burger en het bestuur groter in grotere gemeenten/steden dan in kleinere gemeenten. Verder hebben grotere gemeente/steden veel meer te maken met complexe problemen. Maar uit onderzoek bleek dat het effect van de schaal zeer beperkt is (Caluwaerts et al., 2013, pp. 227-229).

2.3. Profiel van participerende burgers

Uit de burgerbevraging van de Gemeente-Stadmonitor van 2020 kwam men tot het besluit dat 46% van de burgers vond dat ze voldoende geraadpleegd werd door hun gemeentebestuur. Daarbij moet wel rekening worden gehouden dat niet alle burgers bereid zijn om deel te nemen aan raadplegende initiatieven van hun gemeentebestuur. De reden om wel of niet deel te nemen aan participatie-initiatieven komende van de overheid kunnen vanuit verschillende motivaties verklaard worden.

In 2017 voerden Vanleene, Voets en Verschuere een onderzoek uit in de buurt Rabot in de stad Gent. Daar bestudeerden ze onder andere welke soort burgers er participeren. Er zijn namelijk twee grote factoren die bepalen of burgers participeren of niet (zie Tabel 1). Deze twee factoren zijn de persoonlijke motieven van de burger en de omgeving van de burger. De eerste factor, namelijk de persoonlijke motieven, gaat voornamelijk over het karakter van de burger. Deze persoonlijke motieven kunnen we opdelen in extrinsieke motieven en intrinsieke motieven. Extrinsieke motieven gaan over welke voordelen de burger uit de eigen participatie kan halen. Dit kan ook gaan over nadelen die de burger via participatie kan vermijden. Deze voor- en nadelen kunnen zowel materieel als immaterieel zijn. Daarnaast zijn er ook intrinsieke motieven en deze kunnen opgedeeld worden in drie groepen motivaties. De eerste zijn sociale motieven waarbij burgers participeren omdat die graag ergens bij willen horen, onderdeel willen zijn van een groep. Daarnaast zijn er expressieve motieven waarbij burgers het gevoel hebben dat ze iets moeten bijdragen aan de samenleving. Als laatste zijn er de normatieve motieven waarbij de burgers van mening zijn dat het de norm is om als burger te participeren omdat participatie belangrijk is in een democratie (Vanleene et al., 2017, pp. 113-117; Wauters & Kern, 2021; pp. 123-124).

Daarnaast zijn er ook motieven die te maken hebben met de omgeving. Deze hebben te maken met het participatieproject zelf. Als eerste is er het gemak om deel te nemen aan het participatieproject. Het gemak van burgers hangt af van de hoeveelheid tijd en energie die de burgers er moeten insteken, de competenties van de burgers en de mate van professionele ondersteuning door het bestuur zelf zoals informatie die ze aanreiken. Naast participatiegemak speelt ook het belang een grote rol. Dit gaat over de interesse van de burger in het topic, zoals thema's waarvan de burgers wakker liggen. Daarbij speelt ook de duurtijd van de dienst of het product een rol (Vanleene et al., 2017, pp. 113-117; Wauters & Kern, 2021; pp. 123-124).

Tabel 1: Motieven van burgers om te participeren (Vanleene, Voets & Verschuere, 2017, pp. 113-117; Wauters & Kern, 2021, pp. 123-124)

Motieven van burgers om te participeren	
Persoonlijke motieven	Motieven met betrekking tot de omgeving
Extrinsieke motieven	Gemak om deel te nemen
Intrinsieke motieven	Belang
- Sociale motieven	
- Expressieve motieven	
- Normatieve motieven	

Verder hebben Lowndes, Pratchett en Stocker (2006) een diagnose-tool ontwikkeld namelijk het CLEAR-model. Dit model is gebaseerd op het Civic Voluntarism Model van Verba, Scholozman & Brady (1995) waarbij de focus lag op waarom mensen juist niet participeren. Dit bestaat uit niet kunnen, niet willen en omdat niemand hen gevraagd heeft om mee te doen. Dit hebben Lowndes et al. (2006) aangevuld en weergegeven in het CLEAR-model. Dit model geeft vijf elementen aan waarom burgers wel of niet participeren (Lowndes et al., 2006, pp. 285-290; Wauters & Kern, 2021, pp. 138-139).

- Can do: Heeft de participant wel genoeg middelen (bv. geld, tijd), kennis en vaardigheden om te kunnen deelnemen? Dit wordt ook wel Civic Skills genoemd. Wanneer de burger voldoende middelen, kennis en vaardigheden heeft, is de kans groter dat die participeert (Lowndes et al., 2006, pp. 285-290; Wauters & Kern, 2021, pp. 138-139)..
- Like to: Heeft de burger voldoende interesse en politiek zelfvertrouwen? Ook gaat dit deels over het gevoel van betrokkenheid, verbondenheid en het sociaal kapitaal (netwerken). Wanneer de burger geëngageerd is, is de kans groter op participatie (Lowndes et al., 2006, pp. 285-290; Wauters & Kern, 2021, pp. 138-139).
- Enabled to: Dit gaat over de mate dat lokale en nationale organisaties het participatieproces faciliteren. Hoe meer participatie-initiatieven vanuit de overheid, hoe meer de burger wil participeren omdat die het gevoel heeft dat die kan deelnemen aan het besluitvormingsproces (Lowndes et al., 2006, pp. 285-290; Wauters & Kern, 2021, pp. 138-139).
- Asked to: Hoe worden de mensen gemobiliseerd of benaderd om deel te nemen aan het participatieproces? Wanneer burgers regelmatig gevraagd worden om deel te nemen, is de kans op participatie veel groter. Ook moet er een verscheidenheid aan initiatieven op poten

gezet worden om zoveel mogelijk verschillende groepen in de samenleving te laten participeren (Lowndes et al., 2006, pp. 2006, 285-290; Wauters & Kern, 2021, pp. 138-139).

- Responded to: Dit gaat over de inbreng van de mensen. Wordt er wel geluisterd naar hen en wordt er ook rekening gehouden met hun opmerkingen? Kunnen de participanten wel het verschil maken? Hoe meer burgers het gevoel hebben dat er naar hen geluisterd wordt, hoe groter de kans is dat ze zullen participeren (Lowndes et al., 2006, pp. 285-290; Wauters & Kern, 2021, pp. 138-139).

2.4. Motieven voor raadpleging vanuit bestuur

Er zijn verschillende motieven of redenen waarom het bestuur burgers zou betrekken in het beleidsproces en meer specifiek zou raadplegen. Deze motieven zijn samengevat in Figuur 5. Een eerste motief waarom het bestuur de burger betreft bij het beleidsproces, is omdat het bestuur soms verplicht is om de burger mee te laten participeren. Bepaalde formele procedures schrijven expliciet voor om de burger bijvoorbeeld te raadplegen (Wauters & Kern, 2021, p.18).

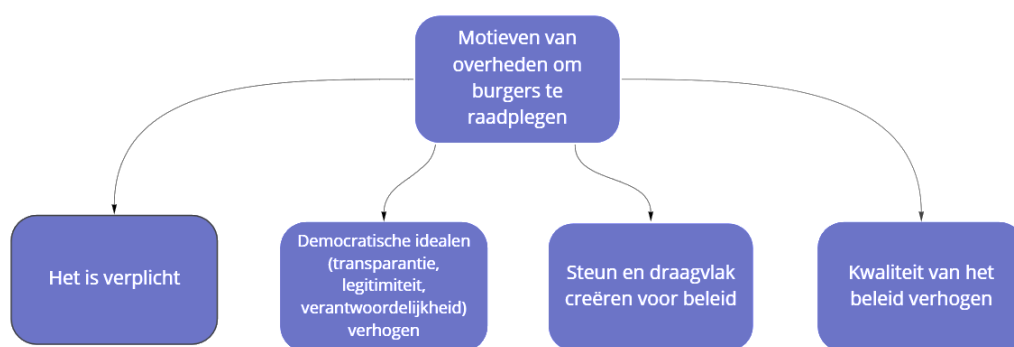
Een tweede motief kan zijn om de democratische idealen zoals legitimiteit, transparantie en verantwoordelijkheid te verhogen. Zo halen Rydin & Pennington (2000, geciteerd in Dreijerink, Kruize, & Kamp, 2008, p. 15) aan dat “burgerparticipatie niet alleen dient gebruikt te worden als middel om een doel te bereiken, maar als maat voor de totale legitimiteit van een beleidsproces”. Burgerparticipatie zorgt namelijk ook voor educatie en emancipatie van de burger over bepaalde onderwerpen, creëert een betere dialoog tussen burgers maar ook tussen de overheid en hun burgers (Michels, 2006, geparafraseerd in Dreijerink et al. 2008, p.15). Dit leidt dan tot “het leren omgaan met elkaar in groep, het leren een mening uiten en tussenkomen in het beleid” (De Koster et al., 2010, p.111).

Daarnaast kan burgerparticipatie het sociaal netwerk van burgers versterken waardoor ze zich verbonden voelen met andere burgers van hun gemeente. Verder kan er ook gezorgd worden dat andere groepen in de samenleving aan het woord komen (De Koster et al., 2010, p.111). Zo willen overheden specifieke sociale groepen betrekken bij het beleidsproces (Enserinck en Monnikhof, 2003, geparafraseerd uit Dreijerink et al., 2008, p.15). Wauters & Kern (2021, p.18) noemt dit motief ook wel een normatieve benadering waarbij het bestuur aan participatie doet ‘omdat het zo hoort’ in termen van een democratisch ideaal. Bij dit motief draait het dus niet om de uitkomst van participatie maar om het proces van participatie (Parkins et al., 2005, geparafraseerd in Dreijerink et al., 2008, p.15).

Een derde motief om als lokaal bestuur inwoners te consulteren, kan zijn om steun en draagvlak te verwerven. Meestal gaat dit over impopulaire beslissingen of controversiële beleidsvoorstellen

(Enserinck en Monnikhof, 2003, geparafraseerd in Dreijerink et al., 2008, p. 15). Edelenbos (2001, geparafraseerd in Dreijerink et al., 2008, p.16) vermeldt wel dat er twee soorten draagvlakken bestaan. Als eerste is er 'draagvlak als proces' waarbij burgers het beleid steunen omdat ze vinden dat het beleidsproces netjes verlopen is en het resultaat tot stand kwam door hen betrokkenheid. Daarnaast bestaat er 'draagvlak als product' waarbij het beleidsvoorstel al klaar ligt en het bestuur via burgerparticipatie zoveel mogelijk steun voor wil creëren. Volgens Wauters & Kern (2021, p.18) is dit een instrumentele benadering waarom het bestuur hun burgers zou betrekken bij het beleid. Hier gaat het bestuur er vanuit dat participatie van de burger iets oplevert voor zowel het beleid als de samenleving.

Als vierde motief kan de overheid ook beslissen om de burger te betrekken om de kwaliteit van het beleid te verhogen (Dreijerink et al., 2008, p.16). De kwaliteit van het beleid wordt verbeterd doordat verschillende actoren een impact kunnen hebben op het beleid. Daarnaast is er ook heel wat kennis en verschillende waarden aanwezig waarbij visies van verschillende actoren tegenover elkaar worden afgewogen. Daardoor wordt het beleid verrijkt, de dienstverlening verbeterd en wordt er gezorgd voor een goede balans tussen de verschillende inzichten (Beierle, 1999; De Bruijn et al., 2002, geparafraseerd in Dreijerink et al., 2008, p.16; De Koster et al., 2010, p. 112). Ook dit past binnen de instrumentele benadering waarom het bestuur hun burgers zou betrekken bij het beleid (Wauters & Kern, 2012, p.18). Het betrekken van burgers zorgt voor een hogere kwaliteit en effectiviteit van het beleid en de dienstverlening (Enserinck en Monnikhof, 2003, geparafraseerd in Dreijerink et al., 2008, p.15).

Figuur 4: Motieven van overheden om burgers te raadplegen (Dreijerink, Kruize, & Kamp, 2008).

2.5. Methoden om burgers te raadplegen

Voor elke trede van de participatieladder zijn er verschillende methoden die van toepassing zijn om actoren te betrekken bij het beleidsproces. Hier gaan we specifiek in op de methoden die kunnen aangewend worden om actoren te raadplegen. Hieronder gaan we in het bijzonder in op methoden om individuele burgers te raadplegen. Er bestaan zowel offline als online methoden. Deze methoden worden samengevat in Tabel 2.

2.5.1. Publieke hoorzitting

Een publieke hoorzitting is een vergadering waarbij de inwoners worden uitgenodigd om informatie te krijgen over een bepaald onderwerp/thema. Dit wordt ook wel een openbare bijeenkomst genoemd. Een publieke hoorzitting begint meestal met één of meerdere presentaties over het topic waarbij de problematiek en enkele voorstellen worden gepresenteerd. De inwoners die deelnemen kunnen dan opmerkingen geven en vragen stellen waarbij de beleidsmakers daar dan direct op kunnen antwoorden (Van Humbeeck, et al., 2010, pp. 59-60). Een publieke hoorzitting is ook de meest gebruikte vorm van face-to-face burgerparticipatie (Beierle, 1999; Connor, 1997, geparafraseerd in Dreijerink et al., 2008, p. 29). De voordelen van deze methode is dat het een zeer brede consultatie is van de inwoners waarbij er direct respons is. Deze methode is ook informatief en doet dit via laagdrempelige communicatie. Als laatste heeft dit ook een legitimerend effect omdat de burgers op een directe wijze worden geraadpleegd. De nadelen die publieke hoorzittingen met zich meebrengen, is dat de responsgraad niet zo hoog is. Meestal is er weinig volk en zijn het dezelfde mensen die deelnemen. Daarnaast is er een groot belang aan groepsprocessen wat wil zeggen dat dominante stemmen de hoorzitting zullen overheersen. Daarnaast kan er een beperkte input komen en is er nood aan een zorgvuldige organisatie (Van Humbeeck, et al., 2010, pp. 59-60).

2.5.2. Digitaal debat

In een digitaal debat treedt het bestuur in online interactie met burgers, deskundigen, maatschappelijke organisaties en andere overheden over een bepaalde beleidskwestie. Dit gebeurt via getypte bijdragen via het internet. Het is de bedoeling dat de actoren zoveel mogelijk hun mening uitdelen met elkaar om zo een standpunt in te nemen over een bepaald topic. Dit kan gebeuren aan de hand van stellingen, vragen, concrete beleidsvoorstellen, et cetera. Deze debatten kunnen zowel gesloten als open zijn voor participanten. De voordelen van deze methode is dat tijd en plaats geen rol spelen, veel mensen tegelijk kunnen deelnemen, diverse meningen/standpunten verzameld worden en kan worden ingezet om over complexe issues te discussiëren. Een nadeel van deze methode is dat ze niet representatief is omdat niet iedereen toegang heeft tot internet waardoor er een digitale kloof

ontstaat. Daarnaast schrijft niet iedereen graag bijdragen en het lezen ervan spreekt niet alle actoren aan. Verder kan een digitaal debat ook een polariserend effect creëren (Loyens & Van de Walle, 2010, pp. 36-38).

2.5.3. Raadplegende volksraadpleging

Bij een raadplegende volksraadpleging wordt aan de bevolking een vraag gesteld waarbij het antwoord van de volksraadpleging niet bindend is voor het bestuur. Het doel is om na te gaan wat de mening is van de bevolking over een bepaalde beleidskwestie (Loyens & Van de Walle, 2010, pp. 94-95). Het Vlaams Gewest en de gemeentebesturen kunnen een volksraadpleging organiseren met betrekking tot hun bevoegdheid/materie (Agentschap Binnenlands Bestuur, s.d.-d). Een voordeel die verbonden is aan een volksraadpleging is dat de burgers op een directe wijze worden betrokken bij de besluitvorming. Het is een prototype voor het democratisch proces (Fiorino, 1996, geparafraseerd in Dreijerink et al., 2008, p. 29). Daarnaast heeft een volksraadpleging ook een preventieve werking waardoor er een draagvlak gecreëerd wordt voor bepaalde beleidsbeslissingen. Een nadeel van volksraadplegingen is dat de invloed van burgers beperkt blijft tot een 'ja-nee' antwoord. Daarnaast kunnen volksraadplegingen ook zorgen voor meer verdeeldheid bij de bevolking en wordt het beleidsprobleem te vereenvoudigd voorgesteld (Loyens & Van de Walle, 2010, pp. 94-95).

2.5.4. Keuze - enquête

Een keuze-enquête is een survey dat wordt gehouden over een bepaald topic onder de kiesgerechtigde bevolking. Dit kan een alternatief zijn voor een volksraadpleging omdat er bij een keuze-enquête gekozen wordt tussen verschillende uitgewerkte keuzemogelijkheden en hun gevolgen over een bepaald beleidsonderwerp in de plaats van te antwoorden op een 'ja-nee'-vraag. Het doel van een keuze-enquête is om de mening van de kiesgerechtigde bevolking te achterhalen over een bepaalde beleidskwestie. De voordelen van deze methode zijn dat ze tegemoet komen aan de nadelen van een volksraadpleging (zie ut supra). Een nadeel van deze methode is dat je als inwoner niet verplicht bent om te gaan kiezen omdat het facultatief is. Dit kan ervoor zorgen dat er geen representatieve weergave is van de bevolking. Daarnaast vergt het ook meer van de burger doordat er keuzes gemaakt worden over verschillende alternatieven. Verder ontstaat er ook geen discussie of dialoog tussen de burgers en het bestuur (Loyens & Van de Walle, 2010, pp. 65-66).

2.5.5. Enquête - survey

Bij een enquête wordt er een grootschalige peiling gehouden waarbij een representatieve steekproef van de bevolking wordt genomen. Typisch aan een enquête is dat iedere respondent dezelfde vragen krijgt. Een enquête kan op verschillende manieren afgenomen worden: via post, telefoon, face-to-face

of via internet. De voor- en nadelen van een survey hangen af op welke manier de survey wordt afgenomen. Wanneer deze face-to-face verloopt is de respons meestal hoog maar dit is ook wel een dure manier. Wanneer deze via internet verloopt is dit goedkoper maar is de responsgraad meestal niet zo hoog waardoor ze niet representatief is voor de bevolking. Telefonisch zou zorgen voor een goede prijs-kwaliteit verhouding en surveys via post komen nog weinig voor (Van Humbeek et al., 2010, pp. 55-56; Loyens & Van de Walle, 2010, pp. 58-61).

Over het algemeen zijn de voordelen van een survey dat ze geschikt zijn om het draagvlak van de bevolking te meten, om te weten wat er leeft bij de bevolking en vaak kunnen ze herhaald worden om evoluties vast te stellen. Daarnaast kunnen er via enquêtes ook mensen deelnemen die nooit met andere participatievormen zouden deelnemen want de drempel om hieraan deel te nemen is laag omdat het meestal maar een beperkte tijd in beslag neemt. Verder kunnen de gegevens kwantitatief verwerkt worden. De andere nadelen van surveys zijn dat ze minder geschikt zijn voor complexe beleidskwesties, er kans is op sociaal wenselijke antwoorden (vooral bij face-to-face en telefonisch) en als laatste wordt er ook geen dialoog of deliberatie gehouden (Van Humbeek et al., 2010, pp. 55-56; Loyens & Van de Walle, 2010, pp. 58-61).

2.5.6. Webconsultatie - elektronische consultatie

Webconsultaties zijn een variant op enquêtes waarbij er een vragenlijst op elektronisch wijze wordt gestuurd naar de respondenten. Deze respondenten worden niet willekeurig geselecteerd maar gebeurt op basis van zelfselectie. Het doel van webconsultaties is dat er van een grote en diverse groep burgers zoveel mogelijk informatie wordt verzameld op een snelle en efficiënte wijze. Een voordeel van deze methode is dat er opvattingen van een grote groep burgers in beeld kunnen worden gebracht. Ook doordat dit digitaal gebeurt, kan er veel data worden opgeslagen. Daarnaast spelen tijd en plaats geen rol en zijn er geen beperkingen op het aantal deelnemers. Een nadeel van deze methode is dat ze niet representatief is voor de bevolking aangezien burgers op eigen initiatief deelnemen. Bovendien heeft niet iedereen toegang tot het internet waardoor er een digitale kloof ontstaat. Daarnaast is er ook geen sprake van dialoog of deliberatie (Van Humbeek et al., 2010, p. 73; Loyens & Van de Walle, 2010, pp. 57-58).

2.5.7. Burgerpanel

Een burgerpanel bestaat uit een groep burgers die regelmatig samen komen om over bepaalde thema's te discussiëren. Deze groep wordt willekeuring gekozen en daarbij wordt er gekeken naar geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, et cetera om zo tot een representatieve groep te komen (Dreijerink et al., 2008, p. 31). Burgerpanels worden ook wel 'deliberative mini-publics' genoemd. Hier is er

aandacht voor deliberatie waarbij de groep na het inwinnen van informatie met elkaar gaan discussiëren door middel van rationele argumenten om zo conclusies/aanbevelingen te schrijven. Mini-public wil zeggen dat het een zo'n representatief mogelijk weergave van de bevolking moet zijn (Wauters & Kern, 2021, p. 99). Dit kan zowel in real-live als online (internetpanel) gebeuren (Dreijerink et al., 2008, p. 31). De voordelen van burgerpanels zijn dat dit representatief is samengesteld en dus ook met minderheden rekening wordt gehouden. Daarnaast kan dit ook gebruikt worden om het draagvlak voor bepaalde ideeën te toetsen. Ook is dit geen eenmalige deelname en is er een soort continuïteit. Een nadeel is dat niet iedereen hieraan wil deelnemen waardoor de representativiteit in het gedrang komt. Ook is dit zeer tijdsintensief (Loyens & Van de Walle, 2010, pp. 49-51).

2.5.8. Deliberative polling

Deliberative polling steunt op twee principes. Als eerste worden de burgers bij een deliberative polling op een aselechte manier gekozen om zo een representatieve weergave van de bevolking te verkrijgen. Daarbij is het ook van belang dat de geselecteerde burgers blijven deelnemen. Daarom moet er voorzien worden van incentives om de geselecteerden te stimuleren om op te komen dagen. Het tweede principe is dat er gepeild wordt naar de individuele mening van burgers en niet naar hun collectieve mening. De burgers worden in drie fases geconsulteerd. De eerste fase is voor de deliberatie, waarbij de geselecteerde groep bevraagd wordt. De tweede fase is de deliberatie zelf waarbij de geselecteerde groep een meer diepgaand gesprek houdt. De derde fase is na de deliberatie wanneer de geselecteerde groep voor de tweede keer gevraagd wordt. Zo kan er nagegaan worden of de meningen en opvattingen gewijzigd zijn (Van Humbeek, et al., 2010, pp. 60-61; Wauters & Kern, 2021, p. 99).

Een voordeel van een deliberative polling is dat er thema's kunnen behandeld worden waaraan de burgers veel belang hechten en waar veel discussie over bestaat. Daarnaast is dit een representatieve methode omdat minderheden in rekening worden gebracht. Verder kan er ook nagegaan worden in hoeverre de respondenten hun mening aanpassen en worden beïnvloedt. Als laatste wordt er ook een draagvlak gecreëerd. Een nadeel van deze methode is dat dat de respondenten grote verwachtingen hebben terwijl deze misschien niet kunnen worden ingelost door het bestuur. Daarnaast is er een groot belang aan groepsprocessen wat wil zeggen dat de mening van dominante respondenten kunnen overheersen. Als laatste is deze methode ook zeer duur en tijdsintensief. Om dit laatste nadeel te compenseren wordt er ook soms aan een 'deliberative opinion poll' gedaan waarbij het aantal deelnemers beperkter is en alles op één dag en op één locatie gebeurt (Van Humbeek et al., 2010, pp. 60-61; Loyens & Van de Walle, 2010, pp. 51-53).

2.5.9. Dynamic mindmapping

Dynamic mindmapping is een methode die vooral gebruikt wordt in het begin van de beleidscyclus. Hierbij vertrekt men volledig vanuit de input van de deelnemers. Zo is het de bedoeling dat iedere deelnemer enkele aandachtspunten over een bepaald thema of binnen een bepaald beleidsdomein opschrijft. Daarna worden alle aandachtspunten van alle deelnemers opgesomd waarbij men op het einde ziet wat de belangrijkste thema's en prioriteiten zijn. Hierover worden dan ook discussies gehouden in kleinere groepen. Deze methode heeft verschillende voordelen zoals het verzamelen van belangrijke informatie over belangrijke thema's. Daarnaast heeft iedere deelnemer de kans om zijn standpunt te verkondigen. Verder kan het draagvlak toenemen bij het verdere verloop van het proces. Nadelig aan deze methode is dat het veel ruimte nodig heeft om in groepen te werken. Daarnaast kan het wat onwennig zijn voor de deelnemers om al in zo'n vroeg stadium betrokken te worden in het beleid (Loyens & Van de Walle, 2010, pp. 56-57).

2.5.10. Publieke 'notice and comment' – vraag naar schriftelijke reactie/bijdrage

Deze methode wordt gebruikt om burgers te laten reageren op quasi afgewerkte beleidsplannen. Hierbij reageren ze via schriftelijke bijdragen zoals een brief, antwoorden op een open vragenlijst, een paper of een ander document. Zo kunnen de beleidsmakers achteraf hun beleidsplannen nog aanpassen. De voordelen zijn dat beleidsmakers gedetailleerde informatie kunnen verzamelen over een bepaald beleidsplan en dat burgers of andere actoren hun mening hierover kunnen geven. Daarnaast zijn er ook enkele nadelen zoals de passiviteit van deze methode omdat er geen enkele discussie aan te pas komt. Ook is dit niet zo'n goede methode om de burger te raadplegen omdat het veel tijd vergt en ook complex is. Daardoor is de participatiegraad vrij laag en is deze methode niet representatief voor de volledige bevolking (Van Humbeek et al., 2010, pp. 52-53; Loyens & Van de Walle, 2010, pp. 70-72).

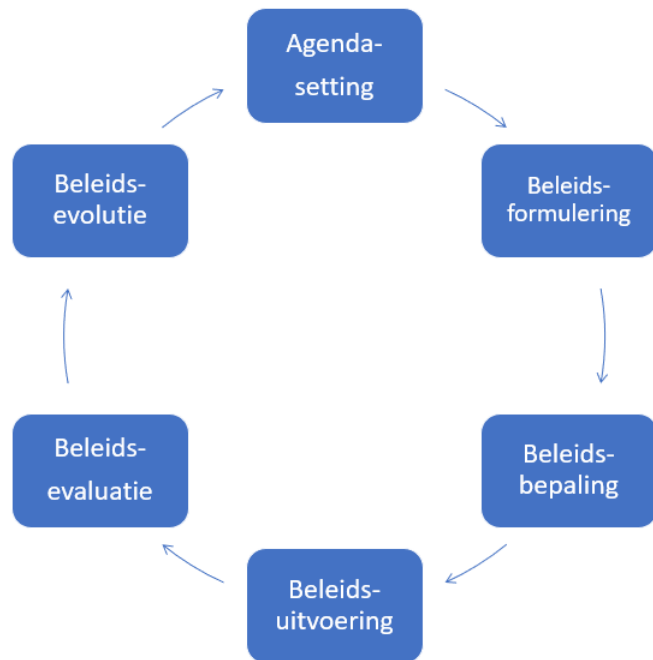
Tabel 2: Methoden om burgers te raadplegen (Van Humbeek et al. 2010; Loyens & Van de Walle, 2010).

Methoden om burgers te raadplegen
Publieke hoorzitting
Digitaal debat
Raadplegende volksraadpleging
Keuze-enquête
Enquête-survey
Webconsultatie-elektronische consultatie
Burgerpanel
Deliberative polling
Dynamic Mindmapping
Vraag naar schriftelijke reactie/bijdrage

2.6. Tijdstip van de raadpleging

Burgerparticipatie maar ook raadplegen/consulteren kan voorkomen in verschillende fasen van de beleidscyclus (Van Humbeeck, et al., 2010, p. 9). Volgens Wayenberg (2018a¹) bevat de beleidscyclus zes fasen. De eerste is de agendasetting en dit wordt gedefinieerd als “een deel van het (beleids)proces waarbij publieke problemen of elementen ervan (zoals oorzaken, symbolen, oplossingen,...) al dan niet worden erkend en op de overheidsagenda worden geplaatst” (Wayenberg, 2018a, Slide 4).

Figuur 5: De beleidscyclus (Wayenberg, 2018a)

Daarna volgt de beleidsformulering en dit is “een deel van het (beleids-)proces waarbij oplossingen voor een beleidsprobleem worden uitgewerkt en overwogen” (Wayenberg, 2018a, Slide 36). Beleidsbepaling is dan “het mobiliseren van politieke steun voor oplossing(en) teneinde die oplossing(en) formeel te bekrachtigen” (Gupta, 2004, geciteerd in Wayenberg, 2018b, Slide 4). Niet enkel wordt er gekeken naar de verschillende alternatieven die op tafel liggen, maar ook naar de effecten van al die opties (Wayenberg, 2018b). Beleidsuitvoering is “een deel van het (beleids)proces waarin de oplossing voor een beleidsprobleem wordt omgezet in praktische maatregelen” (Wayenberg, 2018c, Slide 9). De kernactiviteit wordt hier dus geoperationaliseerd. Beleidsevaluatie is “de systematische en objectieve bepaling van de (meer)waarde of verdienste van hetgeen wat je wil evalueren” (Scriven, 1991, geciteerd in Wayenberg, 2018c, Slide 45). Via enkele vooropgestelde criteria wordt dit dan beoordeeld. Als laatste komt dan ook nog de beleidsevolutie waar beslist wordt hoe het beleid gaat evolueren na de evaluatie. Ofwel volgt er beleidsopvolging, beleidsinnovatie, beleidsonderhoud of beleidsbeëindiging (Wayenberg, 2018d).

¹ Alle bronnen van Wayenberg (2018) zijn afkomstig van het intranet van UGent (Minerva) (niet publiekelijk toegankelijk)

Wel zijn er volgens Van Humbeeck, et al. (2010, p. 13) twee belangrijke uitgangspunten over het tijdstip van raadpleging wanneer je goede raadplegingen wil organiseren. Als eerste is het belangrijk dat er in zo'n vroeg mogelijke beleidsfase wordt geconsulteerd. In die fases heeft de raadpleging nog een significante impact op het beleid. Ten tweede is het ook van belang dat er in meer dan één fase van de beleidscyclus wordt geconsulteerd. Het moet in principe op de meest strategische en belangrijke momenten gebeuren doorheen de besluitvorming.

2.7. Hypothesen

Uit bovenstaand theoretisch kader worden volgende hypothesen geformuleerd:

Deelvraag 1: Wordt het positieve beeld bevestigd voor de lokale besturen die goed scoorden op de indicator 'voldoende consultatie van inwoners' uit de burgerbevraging van de Gemeente-Stadsmonitor?

Hypothese 1: De gemeenten/steden die hoog scoorden op de indicator 'Voldoende consultatie van inwoners' zullen terug hoog scoren in de gespreken met de inwoners van de geselecteerde gemeenten.

Deelvraag 2: Waarom vinden gemeenten het belangrijk om hun burgers te raadplegen?

Hypothese 2: Er zijn drie hoofdredenen waarom gemeentebesturen hun burgers raadplegen. Als eerste kan dit zijn om democratische idealen na te streven zoals legitimiteit, transparantie en verantwoordelijkheid. Als tweede kunnen lokale besturen hun inwoners raadplegen omdat men draagvlak en steun wil creëren voor het beleid. Als derde kan het motief van de lokale besturen ook zijn dat men de kwaliteit van het beleid en de dienstverlening wil verhogen.

Deelvraag 3: Op welke manieren worden de inwoners van lokale besturen geraadpleegd?

Hypothese 3: Er zullen vooral methoden gebruikt worden die zo weinig mogelijk kosten met zich meebrengen en die weinig tijd in beslag nemen. Daarom is de verwachting dat er vooral wordt gebruik gemaakt van online webconsultaties, publieke hoorzittingen en online debatten.

Deelvraag 4: In welke fasen van het beleid gebeurt dit?

Hypothese 4: Er wordt verwacht dat gemeenten hun burgers vooral raadplegen in de beginfasen van de beleidscyclus namelijk in de beleidsformulering en beleidsbepaling. Dan hebben de burgers nog de meeste impact op het beleid. De agendasetting wordt niet meegerekend omdat in deze fase de overheid zelf de agenda bepaalt voor de besluitvorming.

3. Methodologisch kader

In dit onderzoek wordt er gebruikgemaakt van een casestudy of gevalstudie. Een casestudy wordt door Van Thiel (2015, p. 105) gedefinieerd als “een onderzoeksstrategie waarbij een of enkele gevallen (cases) van het onderzoeksonderwerp in hun natuurlijke situatie worden onderzocht”. Een casestudy heeft verschillende kenmerken zoals het plaatsvinden in hun natuurlijke situatie, ook wel het veld genoemd. Daarnaast focust dit type onderzoek op een hedendaags fenomeen en heb je als onderzoeker geen controle over het gedrag of de gebeurtenis (Verleye, 2012, geparafraseerd in Danneels, 2021²). Eerst wordt er ingegaan op de onderzoekseenheden en de cases die geselecteerd worden voor dit onderzoek. Daarna wordt er besproken hoe de data zal worden verzameld, in dit geval hoofdzakelijk via interviews. Als laatste wordt er ingegaan op hoe de data geanalyseerd worden.

3.1. Onderzoekseenheden

De onderzoekseenheden zijn alle Vlaamse gemeenten en steden. Dit zijn er in totaal 300 wat onmogelijk is om allemaal te bestuderen. Daarom zullen er drie gemeenten geselecteerd worden om te gebruiken in dit onderzoek. De criteria waarop de cases geselecteerd worden is op basis van de resultaten van de burgerbevraging van de Gemeente-Stadsmonitor. Specifiek is dit via de indicator ‘Voldoende consultatie van inwoners’. Die indicator werd getest via twee items. Dit was enerzijds via ‘Tevredenheid omgaan met vragen’ en anderzijds via het item ‘Voldoende inspanningen betrekken bewoners bij verandering in hun buurt’. Deze twee items zullen samen genomen worden om de cases te selecteren. De criteria die wordt gebruikt is 50% of hoger op het antwoord ja op de indicator ‘Voldoende consultatie van inwoners’. De cases die gekozen worden zijn allemaal gemeenten die hoog scoorden op de vraag of burgers zich voldoende geconsulteerd voelen door hun gemeentebestuur (Agentschap Binnenlands Bestuur, 2020a, 2020b).

Daarnaast wordt er ook geselecteerd op basis van het aantal inwoners. In de resultaten van de burgerbevraging van de Gemeente-Stadsmonitor werden de gemeenten opgesplitst op basis van het inwonersaantal. Zo zijn er vijf categorieën namelijk ‘Gemeenten kleiner dan 10.000 inwoners’, ‘Gemeenten van 10.000 tot 20.000 inwoners’, ‘Gemeenten van 20.000 tot 30.000 inwoners’, ‘Gemeenten van 30.000 tot 50.000 inwoners’ en ‘Gemeenten groter dan 50.000 inwoners’. Hierbij scoorde de categorie ‘Gemeenten kleiner dan 10.000 inwoners’ het beste namelijk 43% van de inwoners die vinden dat ze voldoende geconsulteerd worden. In de analyse heb ik er toch voor gekozen om gemeenten te kiezen uit de categorie ‘Gemeenten tussen de 10.000 en 20.000 inwoners’ om een toch iets grotere schaal van gemeente te hebben. Daarnaast omvat deze categorie ook het meest

---

² Bron afkomstig van het intranet van UGent (Ufora) (niet publiekelijk toegankelijk)

aantal Vlaamse gemeenten in vergelijking met de andere categorieën van gemeenten namelijk 134 Vlaamse gemeenten (Agentschap Binnenlands Bestuur, 2017, p. 13). Daarnaast wordt er ook gezorgd voor een geografische spreiding van de gemeenten. Hieronder worden de cases kort aangehaald.

3.1.1. Cases

3.1.1.1. *Case 1: Stad Poperinge*

Uit de resultaten uitgebracht door de gemeente-stadsmonitor bleek dat 52% van de inwoners van Poperinge vond dat ze voldoende geconsulteerd worden door hun stad (Agentschap Binnenlands Bestuur, 2020a). De stad telt 19.686 inwoners en ligt in de provincie West-Vlaanderen (Agentschap Binnenlands Bestuur, 2021).

3.1.1.2. *Case 2: Gemeente Hechtel-Eksel*

51% van de inwoners van de gemeente Hechtel-Eksel vond dat hun gemeente hun inwoners voldoende consulteert volgens de resultaten van de gemeente-stadsmonitor (Agentschap Binnenlands Bestuur, 2020a). De gemeente Hechtel-Eksel telt 12.543 inwoners en ligt in de provincie Limburg (Agentschap Binnenlands Bestuur, 2021).

3.1.1.3. *Case 3: Gemeente Zulte*

In de gemeente Zulte vond 51% van de inwoners dat ze voldoende geconsulteerd worden door hun gemeentebestuur volgens de resultaten van de gemeente-stadsmonitor (Agentschap Binnenlands Bestuur, 2020a). De gemeente Zulte telt 15.843 inwoners en ligt in de provincie Oost-Vlaanderen (Agentschap Binnenlands Bestuur, 2021).

3.2. Dataverzameling

Voor het verzamelen van de data wordt er gebruikgemaakt van een kwalitatieve dataverzamelmethode namelijk interviews. Er wordt bij drie soorten groepen interviews afgenomen. De eerste groep zijn de inwoners van de geselecteerde gemeenten. Per gemeente wordt er met enkele inwoners een gesprek gehouden over hoe zij kijken naar hoe ze worden geconsulteerd door hun gemeente. Hierbij is het de bedoeling om een genuanceerder beeld te krijgen en te kijken of dit in lijn is met de antwoorden uit de resultaten van de gemeente-stadmonitor. Dit gesprek tussen de inwoners zou een antwoord moeten bieden op de eerste deelvraag van het onderzoek of men tevreden is over de consultatie en inspraak in het beleid. Aanvankelijk wordt er bij het selecteren van de respondenten gezorgd dat er personen van verschillende leeftijden deelnemen en er een balans is tussen mannen en vrouwen. Deze respondenten werden gevonden via allerlei culturele verenigingen, Facebookposts en via doorverwijzing van de respondenten zelf.

De tweede groep personen die worden geïnterviewd zijn de politici van de gemeenten. Hier wordt bij elke gemeente een interview afgenomen met de schepenen die bevoegd is voor participatie of inspraak. Bij stad Poperinge is dit mevr. Loes Vandromme waar ze onder andere bevoegd is voor Inspraak, participatie en wijk- en buurtwerking. Bij de gemeente Hechtel-Eksel wordt een interview gehouden met mevr. Kelly Leenaerts. Zij is onder andere bevoegd voor participatie. Bij de gemeente Zulte ten slotte wordt een interview afgenomen met mevr. Natasja De Vos. Zij is ook onder andere verantwoordelijk voor participatie. Bij hen is het de bedoeling om meer te weten te komen waarom ze hun inwoners willen raadplegen/inspraak geven. Daarnaast wordt er ook gevraagd op welke manieren ze hun inwoners betrekken bij het beleid en in welke fase van het beleid ze voornamelijk hun burgers raadplegen.

De derde groep geïnterviewden zijn ambtenaren uit de geselecteerde gemeenten. In eerste instantie was het de bedoeling om participatieambtenaren te interviewen. Geen één van de cases had zo'n specifieke participatieambtenaar. Daarom werden er interviews afgenomen met ambtenaren die sterk betrokken zijn bij het organiseren van initiatieven om de inwoners van de gemeente te consulteren. Bij stad Poperinge werd dit interview afgenomen met dhr. Louwagie die diensthoofd Informatie en ICT is. Bij de gemeente Hechtel-Eksel werd een interview afgenomen met Mevr. Miek Dilissen die bij de gemeente diensthoofd Welzijn en Vrije Tijd is. Bij de gemeente Zulte was dit met Mevr. Heleen Vullers die deskundige communicatie en digitalisering is. Aan deze ambtenaren worden ook gelijkaardige vragen stelt zoals bij de schepenen. Hierbij ging de focus nog meer over hoe deze initiatieven werden georganiseerd, wat ze precies inhielden en wanneer de inwoners precies betrokken waren.

Bij de interviews wordt er gebruikgemaakt van een semigestructureerd interview waarbij enkele voorgeformuleerde vragen aan de respondenten worden voorgelegd. Deze zijn terug te vinden in bijlage 1 voor de inwoners en in bijlage 2 voor de schepenen en ambtenaren. Daarnaast is er ook ruimte voor inbreng van de respondenten zelf. Doordat het interview semigestructureerd is, zorgt dit ervoor dat de verschillende gemeenten met elkaar kunnen vergeleken worden. Daardoor is er een zekere betrouwbaarheid en validiteit aanwezig (Van Thiel, 2015, p. 120). Verder wordt er ook aan de schepenen en ambtenaren om een informed consent te ondertekenen (zie bijlage 3).

Om de kwaliteit van de data te verhogen, wordt er naast interviews ook gebruikgemaakt van een documentenanalyse. Hieruit wordt voornamelijk informatie verzameld over welke methoden en dus hoe de gemeenten hun inwoners consulteren. Dit wordt voornamelijk gedaan via internetbronnen zoals de websites van de geselecteerde gemeenten. Daarnaast hebben twee van de drie gemeenten ook een (burger)participatiereglement. Het gebruiken van meerdere dataverzamelmethode om de validiteit te verhogen wordt ook wel triangulatie genoemd (Van Thiel, 2015, p. 211).

3.3. Data-analyse

Bij de analyse van de data wordt er een kwalitatieve analyse toegepast. Daarbij wordt er gebruik gemaakt van het softwareprogramma NVivo. “NVivo analyseert, classificeert en ordent de informatie op basis van codes en categorieën” (KULeuven, 2022). Van alle interviews met de respondenten wordt er een transcriptie gemaakt. Dit vergemakkelijkt de analyse ervan in NVivo (Van Thiel, 2015, p. 168).

In dit onderzoek wordt er voornamelijk deductief gecodeerd. Hierbij worden op voorhand de meeste codes aangemaakt op basis van het theoretisch kader. Zo zijn er vijf hoofdcategorieën aangemaakt namelijk ‘Beeld van burgers over raadpleging door hun gemeentebestuur’, ‘Fase van de raadpleging’, ‘Methoden om burgers te raadplegen’, ‘Motivaties lokale besturen’ en ‘Verbetermogelijkheden op vlak van burgers raadplegen’. Daarin worden dan subcodes aangemaakt met bijvoorbeeld de verschillende soorten motieven, methoden,... waarbij deze dan nog eens worden onderverdeeld voor de verschillende cases. Hierbij wordt er dus gebruikgemaakt van inhoudelijke codes. Overgaand naar de eerste fase van het coderen, worden er in de transcripties verschillende vooropgestelde codes geplakt aan de tekstfragmenten. In de tweede fase wordt er gekeken of er nieuwe codes moeten worden aangemaakt of codes moeten worden samengevoegd. Dit wordt gedaan totdat er geen nieuwe codes meer worden aangemaakt en er dus een ‘uitputtend coderingsschema’ ontstaat (Van Thiel, 2015, p.171). De codeboom is te vinden in bijlage 4.

4. Resultaten

4.1. Het beeld van burgers over raadpleging door het gemeentebestuur

4.1.1. Inwoners van stad Poperinge

Het algemene beeld over de consultatie die gebeurt door het stadsbestuur is vrij positief. Er werden twaalf inwoners van Poperinge bevroegd/geïnterviewd. Hierbij waren er zes mannen en zes vrouwen. Zo zijn de bewonersplatformen en de algemene inspraakmomenten het bekendste bij de inwoners. De stad informeert haar inwoners over bepaalde raadplegingen voornamelijk via Facebook, de website en het stadskrantje. De inwoners gaven aan dat de inspraakmogelijkheden de laatste vijftien tot twintig jaar enorm verbeterd zijn en dat er daarvoor amper inspraak was. Zo is het bestuur nu aan haar derde legislatuur bezig en merken de inwoners zelfs daarin een evolutie. Zo waren er eerst voornamelijk inforevergaderingen waar men vooral vragen en opmerkingen kon formuleren op bepaalde plannen. De laatste jaren werd er veel meer ingezet op inspraakvergaderingen en inspraak in bepaalde projecten zoals de stationsomgeving en de Vroonhofsite.

Ik denk dat dat al voorbeeldig is als je dat zou vergelijken met andere gemeenten dat wij toch wel bij de koplopers zitten qua inspraakmogelijkheden. (Respondent 3 uit Poperinge, persoonlijke communicatie, 14 april 2022)

Je kan natuurlijk ook niet op alles voorzien maar ik denk toch wel dat we in Poperinge kansen genoeg krijgen om onze mening te zeggen. (Respondent 2 uit Poperinge, persoonlijke communicatie, 14 april 2022)

Men bevroegt de mensen, men wil hun mening, men gaat daarmee niet altijd rekening houden of men kan er geen rekening mee houden wegens kostenplaatje en dergelijke meer, maar der is tenminste vraag naar de mening. En dat vind ik zo goed, dusja positief. (Respondent 9 uit Poperinge, persoonlijke communicatie, 19 april 2022)

Wel kan er gezegd worden dat de stad misschien nog wat moet zoeken welk 'format' of methoden er moet gebruikt worden om alle inwoners mee te krijgen. Daarnaast ligt dit natuurlijk ook aan de inwoners zelf of ze nood hebben aan inspraak of niet.

Het ene inspraak moment treft al meer volk dan de andere. Ik denk dat je met inspraak rondes goed moet proberen inspelen om niet telkens dezelfde mensen te bereiken. Want soms merk je dat je veel dezelfde mensen tegenkomt. Dit is op zich positief dat die mensen terugkeren en hun inspraak willen geven, maar dit heeft niet altijd een representatief beeld van de mening

van alle Poperingnaren. (Respondent 10 uit Poperinge, persoonlijke communicatie, 19 mei 2022)

Ik ben altijd van principe, als je een mening hebt, komt ervoor uit en zoek ook iets om het te verkondigen. Daarnaast is het ook heel belangrijk dat je kan meewerken aan de opbouw van iets, maar als er altijd mensen aan de zijlijn blijven staan, dan kan je niet verwachten dat er inspraak komt en dat er iets gerealiseerd kan worden. (Respondent 9 uit Poperinge, persoonlijke communicatie, 19 april 2022)

Dus als er inspraakmomenten zijn, het is dan dat je je stem moet verheffen en het is dan dat je moet zeggen van het is zo dat we het willen en dat is belangrijk en als je achteraf komt is het te laat. (Respondent 3 uit Poperinge, persoonlijke communicatie, 14 april 2022)

Ook is het voor de stad niet gemakkelijk om haar jongeren te betrekken bij het beleid en is het moeilijk om hen geïnteresseerd te krijgen.

Een ideaal medium om de jeugd betrokken te krijgen is nog niet gevonden. Ik hoop dat hierop iets gevonden zal worden. Want er zitten veel goeie ideeën bij de jeugd (en het is ook voor hun toekomst), maar hun bereiken is echt niet evident. (Respondent 10 uit Poperinge, persoonlijke communicatie, 19 mei 2022)

4.1.2. Inwoners van gemeente Hechtel-Eksel

Uit de bevraging met de inwoners van de gemeente Hechtel-Eksel bleek het beeld over hoe ze worden geraadpleegd eerder positief. Er werden negen inwoners van Hechtel-Eksel bevroegd/geïnterviewd waarvan vier mannen en vijf vrouwen. De gemeente organiseert verschillende info- en inspraakmomenten voor haar inwoners. Wel vinden sommige inwoners dat er nog teveel infovergaderingen zijn en te weinig inspraakvergaderingen waar men ideeën kan geven in plaats van vragen en opmerkingen te formuleren. Verder haalden de inwoners aan dat dit nog vooral algemene vergaderingen zijn voor de volledige gemeente en te weinig buurtgericht waardoor sommige inwoners en verenigingen zich minder gehoord voelen door het gemeentebestuur.

Mogelijks zouden initiatieven per buurt wel voor een grotere opkomst kunnen leiden. De inwoners zijn namelijk veel vaker op de hoogte van wat er in hun buurt gebeurt, dan wat er in de gemeente in het algemeen gaande is. (Respondent 5 uit Hechtel-Eksel, persoonlijke communicatie, 20 mei 2022)

Daarnaast zijn er heel wat positieve reacties over de toegankelijkheid van het gemeentebestuur en vooral de burgemeester. Er wordt heel wat informeel omgegaan tussen de politici van de gemeente

en de inwoners. Volgens de inwoners komt dit voornamelijk doordat Hechtel-Eksel geen grote gemeente is.

Onze burgemeester is bijvoorbeeld ook heel erg toegankelijk dus je komt hem ook overal en altijd tegen. Het is niet alleen inspraak op gebied van formele enquêtes en dat soort van zaken, maar ook op gebied van informeel met elkaar omgaan en afstemmen met elkaar of eens een babbeltje doen met elkaar en beter dat daar dan ook iets mee gebeurt, beter dat daar naar geluisterd wordt ja. (Respondent 1 uit Hechtel-Eksel, persoonlijk communicatie, 2 mei 2022)

Ik denk dat bij Hechtel-Eksel met deze burgemeester dat wel heel goed doet echt waar. Ja de mensen zijn hier heel positief over het bestuur hier in Hechtel-Eksel en bijvoorbeeld ook de schepenen en je ziet ze ook overal, je kunt ze ook aanspreken en ze nemen dat ook mee naar de gemeenteraad. (Respondent 2 uit Hechtel-Eksel, persoonlijke communicatie, 3 mei 2022)

Hechtel-Eksel is natuurlijk een relatief kleine gemeente, dus rechtstreeks de schepen aanspreken is hier ook relatief gemakkelijk natuurlijk. (Respondent 6 uit Hechtel-Eksel, persoonlijke communicatie, 21 mei 2022)

De meeste respondenten vonden ook wel dat de gemeente op vlak van inspraak en raadpleging er wel op vooruit is gegaan. Sommige gaven ook aan dat dit deels kan te maken hebben met welke politieke partijen er in het bestuur zitten. Zo vonden sommige dat er sinds het nieuwe bestuur de communicatie veel transparanter is en meer duidelijkheid is over alles wat er gebeurt in de gemeente.

4.1.3. Inwoners van gemeente Zulte

Het beeld dat de inwoners van Zulte hebben over hoe ze worden geconsulteerd door hun gemeentebestuur is eerder gemengd. Er werden negen inwoners van Zulte bevroegd/geïnterviewd waarvan drie mannen en zes vrouwen. Zo vinden sommige inwoners dat de gemeente voldoende inspraakinitiatieven voorziet om de inwoners te betrekken bij het beleid. Zo vinden ze de nieuwe initiatieven zoals het buurtbudget en het klimaatbudget goeie initiatieven om inwoners te raadplegen. Ook organiseert het gemeentebestuur vaak buurtgerichte inspraakvergaderingen waarbij inwoners en verenigingen uit bepaalde buurten worden uitgenodigd. Volgens sommige zouden er ook meer algemene inspraakinitiatieven mogen plaatsvinden. Daarnaast vinden ze het positief dat er veel meer zaken gedeeld worden via de sociale media van de gemeente en niet enkel meer in het gemeentelijk infoblaadje. Toch zouden ze volgens sommige inwoners nog meer mogen inzetten op het bereiken van alle inwoners.

Een gemeentebestuur moet de ambitie hebben om zich zeer laagdrempelig op te stellen en proberen de burgers te betrekken bij het beleid. Maakt alles zoveel 'rijker'. (Respondent 6 uit Zulte, persoonlijke communicatie, 12 mei 2022)

Persoonlijk denk ik dat er meer inspraakinitiatieven plaatsvinden dan waar ik weet van heb. Misschien is hiervoor dan de oplossing om meer na te denken hoe ze de bewoners beter kunnen bereiken en hen ook effectief het gevoel geven dat hun inspraak van belang is. De gemeente Zulte doet veel voor zijn bewoners, maar niet iedereen wordt bereikt. (Respondent 8 uit Zulte, persoonlijke communicatie, 21 mei 2022)

Daarnaast merken de inwoners een evolutie op vlak van inspraak. Vooral de verandering van het politiek bestuur speelt een grote rol. Zo vinden ze dat er meer openheid, inspraak en meer gecommuniceerd wordt over het beleid sinds het huidige bestuur aan de macht is. Zo vinden ze de politici benaderbaar en nabij.

Om te concluderen probeert de gemeente wel meer in te zetten op inspraak van haar burgers al zou dit volgens de inwoners nog wat meer mogen zijn.

Mijn algemeen aanvoelen: er is altijd ruimte voor verbetering en ze doen hun best. Er is een langzame verschuiving van vooral zeggenschap van/met verenigingen naar meer individuele inspraak. (Respondent 6 uit Zulte, persoonlijke communicatie, 12 mei 2022)

4.2. Huidige stand van zaken op vlak van burgers raadplegen op lokaal niveau

4.2.1. Methoden om burgers te raadplegen

Er zijn zoals ut supra vermeld verschillende methoden om burgers te raadplegen en te betrekken bij het (gemeentelijk)beleid. Hieronder wordt er ingegaan welke methoden de gemeenten gebruiken om hun inwoners te raadplegen en waarom men precies voor deze methoden gekozen heeft. Daarnaast wordt er ook ingegaan hoe de inwoners werden betrokken, namelijk vrijwillige deelname of geselecteerd door het gemeentebestuur. Verder wordt er ook vermeld wat de impact van corona was op het raadplegen van de inwoners.

4.2.1.1. *Stad Poperinge*

Allereerst heeft de stad twee reglementen met betrekking tot inspraak en participatie. Een eerste reglement gaat over een 'beleidskader met betrekking tot inspraak en participatie'. Hierbij kunnen de inwoners van Poperinge op zes verschillende manieren deelnemen aan het beleid. Als eerste zijn er de adviesraden die ofwel verplicht worden opgericht door een decreet of besluit van de Vlaamse overheid of worden opgericht door gemeentelijk initiatief (Stad Poperinge, s.d.-b). Adviesraden gaan eigenlijk al een stap verder dan het consulteren van inwoners. Een adviesraad wordt door Brans et al. (2010) omschreven als "een min of meer vast samengestelde groep die wordt gefinancierd door de overheid met als doel het geven van advies over een bepaalde beleidsontwikkeling op één of meer beleidsterreinen" (Brans et al., 2010, geciteerd uit Wauters & Kern, 2021, p.68). Hierbij geeft ze niet-bindend advies waarbij het lokaal bestuur niet verplicht is om zich aan het advies te houden (Wauters & Kern, 2021, p. 69).

Verder kan het gemeentebestuur ook focusgroepen en werkgroepen oprichten. Hiermee is het de bedoeling om in overleg met bepaalde doelgroepen een bepaalde thematiek te onderzoeken, bespreken en uit te werken die verschillende beleidsdomeinen overschrijden. Als vierde is er de individuele inspraak en participatie waarbij de burger het recht heeft om een klacht of een verzoekschrift in te dienen. Als vijfde heeft de gemeente ook een digitaal participatieplatform ter beschikking. Hiermee kan het gemeentebestuur vragen stellen, burgerbevragingen houden en discussiefora organiseren (Stad Poperinge, s.d.-b). Met deze tool kunnen ze flexibel participatieprojecten opstarten en kan men beslissen hoeveel fasen men wil creëren en hoe men de burgers daarin online kunnen betrekken. Zo kan dit voor verschillende types en groottes van projecten gebruikt worden. Zo heeft de stad deze tool ingezet voor de Parkconcerten waarbij inwoners online suggesties konden doorgeven welke artiesten men wou zien. Dit is voorlopig nog voor kleinschalige projecten om zo de inwoners kennis te laten maken met het platform maar men wil dit ook doortrekken naar grotere projecten zoals het dorpenplan. Dit platform zal niet alleen gebruikt worden

om inspraak te geven aan burgers maar ook om hen voldoende te informeren over de verschillende projecten (B. Louwagie, persoonlijke communicatie, 5 april 2022; L. Vandromme, persoonlijke communicatie, 4 april 2022).

Als zesde worden er ook bewonersvergaderingen gehouden. Dit zowel in de stad zelf als in de deelgemeenten (Stad Poperinge, s.d.-b). In het stadscentrum worden er twee keer per jaar inspraakvergaderingen gehouden. Dit zijn vaste inspraakmomenten die los staan van andere projecten die op dat moment georganiseerd worden. Deze inspraakmomenten zijn zeer ruim waarbij inwoners over allerlei zaken vragen kunnen stellen. Daarnaast worden er ook inspraakvergaderingen georganiseerd in de deelgemeenten van Poperinge. Het tweede reglement dat de stad heeft over burgerparticipatie gaat over de 'regeling en organisatie van inspraak en participatie in de deelgemeenten'. De stad heeft vijf deelgemeenten namelijk Krombeke, Proven, Reningelst, Roesbrugge - Haringe en Watou. Zo heeft iedere deelgemeente een bewonersplatform waarmee de stad "tot een intensievere samenwerking met de lokale inwoners" wil komen (Stad Poperinge, s.d.-a). Zo zijn deze bewonersplatformen "belangrijke contactpunten voor het stadsbestuur wat haar dorpenbeleid betreft" (Stad Poperinge, s.d.-b, p. 2). In deze bewonersplatformen zijn er om de drie maanden vaste inspraakmomenten. Deze bewonersplatformen werden opgericht in verband met het project 'van klagbank naar denktank' om mee proactief te helpen nadenken over bepaalde projecten in plaats van enkel te zeggen wat er niet goed loopt (L. Vandromme, persoonlijke communicatie, 4 april 2022). In corona werd er in bepaalde gevallen digitale vergaderingen georganiseerd. Zo kon bijvoorbeeld de gemeenteraad online gevolgd worden. Dit is nog steeds zo, toch werd op vlak van inspraak en discussiëren met de inwoners terug overgegaan naar fysieke momenten. Wel werd er door corona meer nagedacht over online alternatieven zoals het online platform (B. Louwagie, persoonlijke communicatie, 5 april 2022; L. Vandromme, persoonlijke communicatie, 4 april 2022).

Naast deze zes methoden, neemt de stad ook enquêtes af bij haar inwoners, al gebeurt dit wel in mindere mate. Schepen Loes Vandromme haalde aan dat dit niet de strategie is die de stad het meeste naar voor schuift om haar inwoners te consulteren. Deze enquêtes worden ook voornamelijk online gehouden (L. Vandromme, persoonlijke communicatie, 4 april 2022). Daarnaast vroeg ik ook aan de schepen of er ooit eens een volksraadpleging werd georganiseerd. Dit was echter nog nooit gebeurd. Wel haalde ze aan dat het stadsbestuur een tijdje geleden een ondergrondse parking wou aanleggen. Dit was een gevoelig onderwerp waardoor het bestuur beslist had om een inspraakvergadering te organiseren en geen volksraadpleging te houden. Zo konden ze in discussie treden met de inwoners dat verder gaat dan het beantwoorden van een ja/nee-vraag. Daarnaast worden er ook soms plannen uitgehangen over bepaalde projectmatige initiatieven. Hierbij kunnen inwoners deze plannen gaan

bekijken en opmerkingen geven. Dit was bijvoorbeeld het geval bij de plannen van de Vroonhofsituatie of de herinrichting van de stationsomgeving (L. Vandromme, persoonlijke communicatie, 4 april 2022).

Verder zet de stad voornamelijk in op openbare inspraakmomenten waar iedereen aan mag deelnemen. Toch werd er in het verleden wel al gebruikgemaakt om inwoners te loten. Dit was bijvoorbeeld het geval bij de opmaak van het meerjarenplan dat ondertussen al twee legislaturen wordt gedaan. Daarvoor wou men een representatieve weergave van de bevolking hebben om eens andere mensen aan tafel te krijgen. Verder zijn alle inspraakmomenten zeer breed (B. Louwagie, persoonlijke communicatie, 5 april 2022; L. Vandromme, persoonlijke communicatie, 4 april 2022).

De reden waarom de stad meer inzet op inspraakmomenten in plaats van enquêtes is om meer nuance te kunnen brengen.

Als je een verhaal wilt vertellen van waarom dat je keuzes maakt, waarom dat er een stand van zaken in een dossier, via een enquête kun je niet altijd de nuance meegeven. Dus het is echt en ik denk dat dat ook wel de reden is dat we zeer toegankelijk zijn als schepencollege ook, dat we heel vaak aanwezig zijn en het is niet enkel op de informatievergaderingen en de officiële inspraakmomenten dat we mensen bereiken of dat we luisteren maar dat we eigenlijk ook gewoon aanwezig zijn en dichtbij zijn. (L. Vandromme, persoonlijke communicatie, 4 april 2022)

4.2.1.2. *Gemeente Hechtel-Eksel*

Ook de gemeente Hechtel-Eksel heeft een reglement omtrent burgerparticipatie. Hierbij wordt er een onderscheid gemaakt tussen drie vormen van participatie voor de inwoners van Hechtel-Eksel. De eerste vorm is structurele participatie. Dit doen ze enerzijds aan de hand van de verplichte adviesraden en anderzijds via drie participatieplatformen waarbij “een diverse groep deelnemers (burgers, verenigingen en/of doelgroepen) met de deskundige participatie op een structurele wijze en op vastgelegde vergadermomenten niet-bindende adviezen verleent aan het lokaal bestuur voor relevante thema’s waar de gemeente voor bevoegd is” (Gemeente Hechtel-Eksel, s.d., p. 2). Ook dit is een vorm van inspraak dat iets verder gaat dan het raadplegen van burgers maar waarbij inwoners in die participatieplatformen mogen adviseren. Deze participatieplatformen zijn nog maar sinds begin 2022 inwerking. Schepen Kelly Leenaerts zei dat ze vond dat de mensen in die adviesraden met oogkleppen op begonnen te kijken naar alles omdat die personen al zolang in die adviesraden zaten (K. Leenaerts, persoonlijke communicatie, 4 april 2022). Deze participatieplatformen bestaan enerzijds uit een kerngroep en anderzijds met een werkgroep. Mevr. Dilissen legde dit uit aan de hand van een treinplatform.

Je hebt daar mensen die op het perron staan te wachten en die kunnen heel gemakkelijk op die trein stappen. Maar je hebt een aantal mensen die standaard dat traject afleggen en je hebt

mensen die gewoon eens als toerist bij wijze van spreke willen zijn. Das eigenlijk het grote idee erachter. Dus je hebt een basisgroep, die mensen kunnen zich kandidaat stellen, die worden geselecteerd en dan gaat er een vijftiental mensen per groep zijn, per veld dus eigenlijk. [...] Dus daar zitten drie platformen en je kan dus één van die platformen kiezen als je denkt van goh dit traject vind ik wel leuk want we gaan spreken over pak nu in onze geval de uitbreiding van het gemeentehuis, ik wil daar graag mijn steentje aan bijdragen, dan kan je aan de hand van of werkgroepen of iets vrijblijvender je aansluiten bij zo'n platform. (M. Dilissen, persoonlijke communicatie, 20 april 2022)

Daarnaast organiseert de gemeente ook projectparticipatie. Dit wordt opgestart voor een bepaald project dat in tijd en ruimte is afgebakend en dat verschillende (beleids)thema's overschrijdt. Verder voorziet de gemeente ook online participatie. Hierbij kunnen de inwoners via een onlinetoepassing mee participeren door ideeën en opmerkingen door te geven (Gemeente Hechtel-Eksel, s.d; K. Leenaerts, persoonlijke communicatie, 4 april 2022). Deze drie vormen zijn niet exhaustief waardoor er dus nog andere inspraakvormen georganiseerd kunnen worden om belanghebbenden inspraak te geven in het beleid (Gemeente Hechtel-Eksel, s.d).

Deze inspraakvormen kunnen aan de hand van verschillende methoden gebeuren. Als eerste maakt de gemeente regelmatig gebruik van enquêtes om haar inwoners te consulteren. Dit gaat over zowel specifieke thema's als over grensoverschrijdende thema's waarbij het gemeentebestuur gebruik maakte om haar meerjarenplan op te stellen. Momenteel neemt de gemeente dit zowel af op papier als online. Dit doen ze om ervoor te zorgen dat iedereen die wil deelnemen, kan deelnemen ook al zijn sommige minder goed vertrouwd met een computer. Wel is het de bedoeling van de gemeente om op langere termijn volledig digitaal over te gaan op vlak van enquêtes.

Daarnaast houdt de gemeente ook verschillende infoavonden en inspraakavonden. Deze zijn vooral projectgericht. Deze inspraakavonden kunnen verschillende vormen aannemen waarbij de gemeente bijvoorbeeld met gesprekstafels kan werken (K. Leenaerts, persoonlijke communicatie, 4 april 2022). Toch haalt mevr. Dillissen aan dat dit nog vooral infoavonden zijn in plaats van inspraakavonden. Zo is de inspraak voornamelijk informeel geregeld en individueel. Het gemeentebestuur en voornamelijk de burgemeester zijn zeer toegankelijk voor de bevolking waardoor er veel informele inspraak is. Door de nieuwe participatieplatformen probeert men dan ook om inspraak meer in bepaalde structuren te vervatten en te formaliseren om zo toch een meer divers publiek aan te spreken (M. Dilissen, persoonlijke communicatie, 20 april 2022; K. Leenaerts, persoonlijke communicatie, 4 april 2022). Tijdens corona zijn er veel meer online infomomenten geweest en ook de gemeenteraad werd gelivestreamd. Toch zijn deze online infomomenten en inspraakmomenten volgens mevr. Dilissen na

code geel terug fysiek verlopen. Ze zei dat wanneer info- en inspraakmomenten lang en frequent duren dit beter fysiek gebeurt (M. Dilissen, persoonlijke communicatie, 20 april 2022).

Daarnaast maakt de gemeente ook gebruik van het uithangen van bepaalde uitvoeringsplannen in het gemeentehuis. Hierbij mogen inwoners dit gaan bekijken en er advies over geven. Verder vroeg ik ook of men al gebruik heeft gemaakt van een volksraadpleging. Ze doen dit, maar niet volgens de betekenis dat ut supra werd vermeld (deeltje 2.5.3. Raadplegende Volksraadpleging). Hierbij nodigde de gemeente hun inwoners uit in het cultureel centrum waarbij verschillende thema's werden aangeboden en waarbij er ook gesprekstafels waren met moderatoren. Hetgeen dat hieruit gekomen is, werd dan ook meegenomen met het meerjarenplan dat werd opgesteld. Ook gebeurt zoiets gelijkaardig voor de jeugd van Hechtel-Eksel (K. Leenaerts, persoonlijke communicatie, 4 april, 2022).

Hechtel-Eksel werkt in vergelijking met stad Poperinge vaker met representatieve groepen inwoners. Zoals eerder vermeld is de kerngroep van de participatieplatformen wel een representatieve weergave van de bevolking van Hechtel-Eksel. Deze worden niet volledig geloot maar inwoners mogen zich kandidaat stellen en daaruit wordt dan een representatieve groep geselecteerd. Ook voor bepaalde enquêtes wordt er gebruikgemaakt van steekproeven (M. Dilissen, persoonlijke communicatie, 20 april 2022; K. Leenaerts, persoonlijke communicatie, 4 april 2022).

De reden dat de gemeente Hechtel-Eksel voor deze methoden kiest is vooral om een zo'n divers mogelijk publiek aan te spreken en om aan andere inwoners de kans te geven om inspraak te hebben in het beleid. Men wil ook meer occasionele inspraak bevorderen en het engagement van de inwoners bevorderen. Dit was ook de insteek om de adviesraden te hervormen. Zo is een engagement van zes jaar zwaar voor bepaalde inwoners en raakt hun blik ook op een bepaald moment verstard zoals de schepen al eerder aanhaalde. Door nu maar een engagement van drie jaar aan te gaan voor het vaste team en daarnaast nog occasionele inspraak te organiseren hoopt men zo om "de mensen van op straat meer de kans te geven om dat in een groep te doen en om samen na de denken en om er dan samen een betere gemeente van te maken" (M. Dilissen, persoonlijke communicatie, 20 april 2022).

4.2.1.3. Gemeente Zulte

In tegenstelling tot de andere twee gemeenten heeft de gemeente Zulte geen overkoepelend reglement over burgerparticipatie. Wel heeft iedere raad een eigen reglement en staan de burgerbudgetten vast in de begroting. Verder haalde de schepen aan dat participatie eerder ad hoc gebeurt en dat men kijkt naar wat haalbaar en wenselijk is in een bepaalde situatie (N. De Vos, persoonlijke communicatie, 11 april 2022). Toch hebben ze verschillende methoden om hun burgers te consulteren.

Als eerste heeft de gemeente net zoals stad Poperinge en de gemeente Hechtel-Eksel verschillende adviesraden. Daarnaast houdt de gemeente regelmatig enquêtes maar deze verlopen allemaal digitaal omdat de verwerking van de gegevens veel sneller gaat dan wanneer men dit eerst nog allemaal moet overtypen wanneer dit op papier wordt invult. Om toch de inwoners te bereiken die digitaal minder goed te weg kunnen, gaat men bijvoorbeeld met tablets op de markt staan om deze mensen ook mee te krijgen. Meestal hangt dit ook wel af van de doelgroep die bevestigd wordt. Deze enquêtes gaan meestal over een specifiek plan of item en zijn dus niet echt een algemene bevestiging (N. De Vos, persoonlijke communicatie, 11 april 2022; H. Vullers, persoonlijke communicatie, 5 mei 2022).

Daarnaast worden er ook informatievergaderingen georganiseerd in de gemeentelijke zaal waarbij inwoners worden uitgenodigd om bepaalde plannen te gaan bekijken. Hierop kunnen de inwoners dan ook vragen stellen en opmerkingen formuleren. Dit gebeurt meestal wel buurtgericht (N. De Vos, persoonlijke communicatie, 11 april 2022). Ook organiseert de gemeente elke legislatuur een buurtvergadering in de zeven regio's/wijken van de gemeente. De gemeente bestaat uit drie deelgemeenten namelijk Zulte, Olsene en Machelen en deze zijn dan nog eens onderverdeeld in zeven kleinere regio's namelijk Machelen Noord, Machelen Zuid, Olsene Noord, Olsene Zuid, Zulte Noord, Zulte Zuid-Oost en Zulte Zuid-West (Gemeente Zulte, s.d.-a). Hierbij hebben de burgers de kans om langs te komen waarbij men vragen kan stellen, opmerkingen kan formuleren en problemen kan aankaarten. Soms kunnen er daarbij ook werktafels georganiseerd worden wanneer er rond een bepaald onderwerp dat vaak terugkomt veel opmerkingen over zijn (H. Vullers, persoonlijke communicatie, 5 mei 2022). Ook worden er inspraakvergaderingen georganiseerd wanneer men een bepaalde site opnieuw herinricht. Dit is dan meestal ook wel buurtgericht waarbij niet alleen inwoners maar ook belangrijke doelgroepen/verenigingen worden uitgenodigd (N. De Vos, persoonlijke communicatie, 11 april 2022). Daarnaast heeft de gemeente een klimaattafel waarbij de inwoners worden uitgenodigd om over verschillende thema's in verband met klimaat te discussiëren waarbij men voorstellen kan formuleren (Gemeente Zulte, s.d-b).

Verder heeft de gemeente geen algemeen online platform waar inwoners hun ideeën op kunnen doorsturen. Wel is er een platform voor de jongeren van Zulte waarbij zij ideeën kunnen geven over hoe zij de toekomst zien van hun gemeente. Maar dit initiatief komt vanuit de Vlaamse jeugdraad waarbij de gemeente Zulte heeft deelgenomen (N. De Vos, persoonlijke communicatie, 11 april 2022; H. Vullers, persoonlijke communicatie, 5 mei 2022). Als laatste heeft de gemeente in tegenstelling tot de twee andere gemeenten wel een buurtbudget en een klimaatbudget. Ook deze twee methoden gaan verder dan enkel inwoners consulteren. Deze buurt- en klimaatbudgetten horen onder deliberatieve democratie waarbij inwoners rechtstreeks worden betrokken om argumenten te bespreken en af te wegen om te komen tot een oplossing die voor iedereen goed is. Bij een

participatieve begroting kunnen de inwoners zelf prioriteiten stellen en beslissen wat er met een deel van een budget wordt gedaan (Wauters & Kern, 2021, pp. 94-104). Bij dat buurtbudget heeft iedere buurt 5.000 euro ter beschikking. Hierbij kunnen inwoners ideeën insturen, daarna bekijkt de gemeente welke ideeën haalbaar zijn waarbij er in een volgende fase opnieuw gestemd mag worden door de inwoners. Hetzelfde is van toepassing voor het klimaatbudget. In 2018 was er het burgerbudget dat van toepassing was voor de gehele bevolking van Zulte. Later heeft men dit veranderd in een buurtbudget. Dit gebeurt volledig digitaal al kunnen de inwoners die minder goed digitaal overweg kunnen ook hulp vragen aan het gemeentehuis (N. De Vos, persoonlijke communicatie, 11 april 2022; H. Vullers, persoonlijke communicatie, 5 mei 2022).

Ook werd er gevraagd of er al ooit eens een volksraadpleging werd gehouden door de gemeente. De schepen zei dat dit ooit eens gebeurd is, maar dit is wel al meer dan tien jaar geleden. Dit ging over de verplaatsing van het gemeentehuis wat uiteindelijk niet doorging mede dankzij de volksraadpleging waarbij de meerderheid tegen stemde. Meestal gaat dit ook over grote problemen waar het bestuur zelf niet aan uit kan, maar dit komt zelden voor zei de schepen (N. De Vos, persoonlijke communicatie, 11 april 2022).

Door corona moest alles opeens online verlopen. De meeste adviesraden gingen digitaal door maar men merkte daar toch wel wat moeilijkheden mee. Ook was de gemeenteraad en de commissieraad (die voorafgaat aan de gemeenteraad) online te volgen. Sinds begin dit jaar (2022) gaat alles terug naar de fysieke vorm waardoor er terug meer interactie is en waardoor het veel lossier verloopt. Daarnaast werden er nog nooit lotingen gedaan of een representatieve groep inwoners samengesteld. De inspraakmogelijkheden zijn allemaal openbaar of er worden specifieke doelgroepen uitgenodigd (N. De Vos, persoonlijke communicatie, 11 april 2022; H. Vullers, persoonlijke communicatie, 5 mei 2022).

Volgens mevr. Vullers is één van redenen waarom men net van deze methoden gebruikmaakt vooral omdat dit voor de politiek nauw aan het hart ligt. Tijdens de fysieke inspraakmomenten hebben de schepenen de kans om in interactie te treden met de inwoners en komen ze soms andere burgers tegen dan op andere evenementen. Daarnaast zijn burgers ook meer geëngageerd wanneer ze samen met het bestuur zaken mogen meebeslissen. Verder kan men ook door verschillende participatiemethoden verschillende inwoners aantrekken om deel te nemen aan het beleid (H. Vullers, persoonlijke communicatie, 5 mei 2022).

4.2.2. Fase van de raadpleging

In verschillende fasen van het beleid kunnen burgers geraadpleegd worden door hun gemeente. Dit kan zowel in de beginfasen van het beleid zoals beleidsformulering en beleidsbepaling als op het einde van het beleid bij de evaluatiefase (Wayenberg, 2018a). Daarnaast kunnen burgers ook meerdere keren tijdens een project geraadpleegd worden.

4.2.2.1. *Stad Poperinge*

De fase waarin de stad haar inwoners raadpleegt is voornamelijk bij het begin van het beleid. Zo is het de bedoeling van de stad om haar inwoners proactief mee te laten nadenken vanuit de probleemsituatie en “verder te denken dan enkel de tegel die los is” (L. Vandromme, persoonlijke communicatie, 4 april 2022). Ook dhr. Louwagie was het eens dat dit voornamelijk in de “onderzoekfase” van het beleid gebeurt. “De reflex van inspraak bij het opstarten van het beleid zit erin. De nacalculatie om het zo te zeggen, dat is zeker nog geen automatisme” (B. Louwagie, persoonlijke communicatie, 5 april 2022). Het evalueren van het beleid wordt voornamelijk gedaan bij het afnemen van enquêtes maar deze methode wordt niet zoveel gebruikt door de stad en daarop ligt ook de focus niet. Er wordt pas aan evaluatie gedaan wanneer er problemen opduiken of opmerkingen worden gegeven. De schepen zei dat dit iets is waarbij inwoners meer zouden moeten betrokken worden (L. Vandromme, persoonlijke communicatie, 4 april 2022).

Het meerdere keren raadplegen van burgers tijdens een bepaald traject wordt wel vaak gedaan. Dit kan van zowel kleinere projecten tot grotere projecten gaan. Zo organiseert de stad sinds vorige zomer parkconcerten waarbij de inwoners via verschillende ronden kunnen aangeven welke artiesten ze willen zien optreden. Zo kunnen ze in de eerste ronde verschillende artiesten voorstellen. Hierbij selecteert de stad dan welke artiesten haalbaar zijn waarbij ze dan in een volgende ronde de burgers nogmaals laten stemmen over welke artiesten ze willen zien. Ook zijn er verschillende grotere projecten gaande zoals de herinrichting van het Vroonhof, de stationsomgeving en de ontwikkeling van de ontmoetingscentra in de verschillende deelgemeenten. Bij deze projecten wordt er telkens met verschillende fasen gewerkt waarin burgers inspraak krijgen (B. Louwagie, persoonlijke communicatie, 5 april 2022; L. Vandromme, persoonlijke communicatie, 4 april 2022). Ze worden dus meerdere malen betrokken maar voornamelijk bij het begin van het beleid.

4.2.2.2. *Gemeente Hechtel-Eksel*

Ook bij de gemeente Hechtel-Eksel worden de burgers eerder bij het begin van het beleid betrokken. Door het organiseren van inspraak/infoavonden, is het de bedoeling om burgers te laten nadenken over bepaalde thema's of problematieken en om samen met ideeën af te komen. Daarnaast maakt de gemeente ook vaak gebruik van enquêtes om het beleid te evalueren. Zo haalde schepen Kelly

Leenaerts aan dat ze bij de vorige legislatuur een representatieve steekgroep hebben geënquêteerd om te achterhalen hoe inwoners zich voelen in de stad en dit over allerlei thema's. Op basis van die enquête stelt het bestuur dan ook hun meerjarenplan op en bekijkt ze wat ze kan meenemen naar de volgende legislatuur of wat ze eventueel kan veranderen (K. Leenaerts, persoonlijke communicatie, 4 april 2022). Maar andere methoden dan enquêtes gebruikt de gemeente niet om haar inwoners te betrekken bij de evaluatie van het beleid. Zo haalde mevr. Dilissen aan dat inwoners voornamelijk betrokken worden bij de evaluatie van het beleid wanneer er problemen of opmerkingen komen van gebruikers/inwoners zelf. Ze zei ook dat de gemeente nog niet zo ver staat dat ze ook in het stukje evaluatie hun inwoners vast betrekken (M. Dilissen, persoonlijke communicatie, 20 april 2022).

Ook in meerdere fasen van het beleid worden de inwoners van Hechtel-Eksel geraadpleegd. Dit wordt vooral gedaan wanneer er grotere projecten worden opgezet zoals de herinrichting van een bepaalde site zoals de vernieuwing van de Schans. Hierbij worden de inwoners betrokken bij de beleidsformulering waarbij ze input kunnen geven. Daarna worden ze nogmaals uitgenodigd bij de beleidsbepaling waarbij ze opmerkingen kunnen geven (M. Dilissen, persoonlijke communicatie, 20 april 2022; K. Leenaerts, persoonlijke communicatie, 4 april 2022). Ook bij de gemeente Hechtel-Eksel worden de inwoners dus meerdere malen betrokken bij het begin van het beleid.

4.2.2.3. Gemeente Zulte

Eveneens bij de gemeente Zulte worden inwoners voornamelijk geraadpleegd bij het begin van het beleid. Mevr. Vullers haalde aan dat dit natuurlijk ook wat vasthangt met de methoden die gebruikt worden. Wanneer er tevredenheidsenquêtes worden afgenomen gaat dit over de evaluatie van het beleid. Bij inspraakmomenten over de herinrichting van een bepaalde site is dit in de beginfase van het beleid. Bij de buurtbudgetten is dit ook in het begin van het beleid. Daarbij zei schepen Natasja De Vos zelf dat ze dit niet hebben samen geëvalueerd met de burgers. Ze zei dat ze dit eerder intern geëvalueerd hebben of de uitkomst hetgeen was wat ze verwacht hadden en of het meerwaarde heeft gecreëerd voor de buurt of niet. Wel worden er verenigingen uitgenodigd om feedback te geven wanneer er bepaalde cijfers beschikbaar zijn (bijvoorbeeld milieuverenigingen worden uitgenodigd wanneer er cijfers over het recyclagepark bekend zijn) (N. De Vos, persoonlijke communicatie, 11 april 2022; H. Vullers, persoonlijke communicatie, 5 mei 2022).

Op verschillende momenten en via verschillende overlegstructuren worden de inwoners van Zulte betrokken bij het beleid. Vooral bij grote projecten worden er verschillende inspraakmomenten georganiseerd waarbij inwoners dan ideeën en opmerkingen kunnen geven. Bij het burgerbudget kunnen de inwoners in een eerste fase zonder restricties ideeën geven. Daarna worden de ideeën bekend gemaakt en kunnen de inwoners stemmen op bepaalde ideeën. Idem voor het klimaatbudget

dat de gemeente heeft ingevoerd. De frequentie van het raadplegen van burgers hangt vooral af van de grootte van het dossier en wat de impact is van de burgers, buurtbewoners, organisaties en de verenigingen (N. De Vos, persoonlijke communicatie, 11 april 2022; H. Vullers, persoonlijke communicatie, 5 mei 2022). Ook hier worden de burgers meerdere malen betrokken bij de beginfasen van het beleid en niet zozeer bij de evaluatie.

4.2.3. Motieven voor burgerparticipatie vanuit gemeenten

Zoals ut supra vermeld, kunnen er vier motieven een rol spelen waarom gemeenten hun inwoners willen raadplegen en dus willen betrekken bij het beleid. Het eerste motief was omdat gemeenten voor bepaalde zaken verplicht zijn om haar inwoners te raadplegen (Wauters & Kern, 2021). Dit motief werd buiten beschouwing gelaten aangezien er in deze masterproef enkele wordt ingegaan op het vrijwillig raadplegen van de burgers. De andere motieven namelijk om de democratie te verhogen in de gemeenten, steun en draagvlak verwerven en creëren voor het beleid en het verhogen van het kwaliteit van het beleid werden wel onderzocht (Dreijerink et al., 2008, p.16).

4.2.3.1. *Stad Poperinge*

In de stad Poperinge kwam duidelijk naar voor dat het motief 'Steun en draagvlak verwerven/creëren' de belangrijkste reden is om haar inwoners te raadplegen. Schepen Loes Vandromme haalde aan dat het heel belangrijk is om een draagvlak te vinden voor het beleid. "Ik denk dat de waarheid niet in hoofden van enkelen van de bestuurders zitten [...] of dat je opzoek moet gaan naar dat draagvlak" (L. Vandromme, persoonlijke communicatie, 4 april 2022). Zo haalde ze aan dat je zowel opzoek moet gaan naar draagvlak over hoe de inwoners denken over de stad en waar ze ermee naar toe willen. Daarbij het is niet echt de bedoeling om een draagvlak te creëren "omwille van het feit dat je denkt dat je de waarheid in pacht hebt" (L. Vandromme, persoonlijke communicatie, 4 april 2022). Dhr. Louwagie haalde aan dat alle drie de motieven wel een rol zullen gespeeld hebben, maar ook hij denkt dat het creëren van het draagvlak en steun vinden de belangrijkste reden is voor de stad. "Het is sowieso het creëren van het draagvlak voor grote beslissingen dat dat niet vanboven af wordt opgelegd. De mondige burger wil je niet achteraf tegen de borst stoten om dan achteraf alle bagger over je heen te krijgen" (B. Louwagie, persoonlijk communicatie, 5 april 2022).

4.2.3.2. *Gemeente Hechtel-Eksel*

Bij de gemeente Hechtel-Eksel waren de motieven iets meer verdeeld. Zo vermeldde schepen Kelly Leenaerts dat ze het belangrijk vinden dat hun inwoners gehoord worden door het gemeentebestuur (K. Leenaerts, persoonlijke communicatie, 4 april 2022). Zo haalde mevr. Miek Dilissen aan dat het vooral nu na corona erg belangrijk is om terug de hand te reiken naar de mensen en te zorgen dat ze terug met elkaar in contact komen en dat nieuwe mensen kennis kunnen maken met elkaar (M. Dilissen, persoonlijke communicatie, 20 april 2022). Daarnaast hoopt de gemeente ook dat de kwaliteit of de outcome van het beleid verhoogt door inspraak van inwoners. Ook speelt ook hier vooral het creëren van een draagvlak een belangrijke rol in het raadplegen van de inwoners. Zo willen ze het draagvlak van zaken die beslist worden verhogen en meer verbinding tussen de inwoners creëren (K.

Leenaerts, persoonlijke communicatie, 4 april 2022; M. Dilissen, persoonlijke communicatie, 20 april 2022).

Voor bepaalde actiepunten die je in het meerjarenplan opstelt, heb je echt een draagvlak nodig van u inwoners of je actieplan of punt kan niet worden uitgevoerd of heeft zeker geen meerwaarde dan. Dus door zoveel mogelijk mensen uit te nodigen over een bepaald thema en niet meer alleen in hokjes te denken. (K. Leenaerts, persoonlijke communicatie, 4 april 2022)

Zo haalde de schepen ook aan dat wanneer je verschillende inwoners of groepen verenigingen samen brengt rond een bepaald beleid dat je een enorm draagvlak creëert (K. Leenaerts, persoonlijke communicatie, 4 april 2022).

4.2.3.3. *Gemeente Zulte*

In de gemeente Zulte liggen deze motieven eerder verspreid. Zo haalde schepen Natasja De Vos aan dat democratie in de eerste plaats zeker een rol speelt.

Je bent verkozen, dus op zich heb je wel ergens een bepaalde steun van de bevolking verkregen om bepaalde beslissingen te nemen, maar als je kunt nog eens de burgers bevragen over bepaalde zaken, waarom zou je het dan niet doen? Het vergroot de democratie alleen maar. Het zorgt er ook voor dat je burgers iets meer betrokken zijn, dat ze meer weet hebben ook van wat er allemaal speelt als je allemaal dingen zou beslissen en dan maar achteraf zou communiceren, mensen zouden daar ook zo niet geïnteresseerd meer in zijn want er kan toch niets meer veranderen. (N. De Vos, persoonlijke communicatie, 11 april 2022)

Daarnaast komt naar boven dat de schepen het ook belangrijk vindt om het draagvlak te vergroten voor bepaalde zaken dat gedaan wordt in de gemeente. “Ik denk dat dat zeker een goede ingesteldheid is van een politicus of als bestuurder om te trachten uw draagvlak zoveel mogelijk te vergroten” (N. De Vos, persoonlijke communicatie, 11 april 2022). Zo vertelde ze dat het enerzijds belangrijk is om het draagvlak te vergroten door de inwoners voldoende te informeren over allerhande zaken “want wie niet geïnformeerd is, kan ook misschien niet achter bepaalde dingen staan waar dat ze wel achter zouden staan mochten ze voldoende geïnformeerd zijn”. Anderzijds is het ook wel goed om bepaald beleid al eens op voorhand te toetsen bij de inwoners of bepaalde groepen mensen die de gevolgen ervan zullen hebben. “Ik denk dat dat alleen maar wenselijk is” (N. De Vos, persoonlijke communicatie, 11 april 2022).

Mevr. Vullers zegt dat de motieven vooral afhangen van welke methoden er gebruikt worden om de inwoners te raadplegen. Wanneer bijvoorbeeld inwoners of bepaalde verenigingen worden

uitgenodigd om te brainstormen en ideeën te geven over hoe ze een bepaalde site kunnen inrichten, dan is volgens mevr. Vullers echt wel om een draagvlak te gaan creëren.

Als de ideeën vanuit de inwoners komen dan kan daar later ook op terug worden gevallen van ja die ideeën zijn vanuit de inwoners gekomen. Dan is dat wel om het draagvlak te vergroten of te verbreden. En om ook zeker te zijn van uw eigen ideeën eh. (H. Vullers, persoonlijke communicatie, 5 mei 2022)

Daarnaast worden (tevredenheid)enquêtes en de buurtbudgetten voornamelijk gebruikt om de kwaliteit van het beleid te verhogen. Zo gaf mevr. Vullers aan dat het bestuur van het laatste niet persé beter wordt maar dat de inwoners er wel gelukkiger van worden want op basis van dat buurtbudget kunnen ze hun buurt beter gaan maken. Zo zijn de motieven afhankelijk van het soort project dat er loopt (H. Vullers, persoonlijke communicatie, 5 mei 2022).

4.2.4. Verbetermogelijkheden op vlak van burgers raadplegen

Geen enkele gemeente is perfect op vlak van burgerparticipatie. Daarom werd er aan de schepenen en ambtenaren gevraagd wat zij vonden dat er nog kon worden verbeterd aan hoe hun gemeente aan burgerparticipatie doet.

4.2.4.1. *Stad Poperinge*

Schepen Loes Vandromme zei dat ze vindt dat er momenteel nog teveel infovergaderingen zijn waarbij de stad teveel vertelt en te weinig inspraak geeft aan inwoners. Daarbij is de uitdaging van de stad om inwoners nog meer kansen te geven om inspraak te hebben en mee te laten nadenken. Daarbij kaartte de schepen ook aan dat het belangrijk is dat iedereen de kans krijgt om deel te nemen aan het beleid. Het zijn meestal de mondige inwoners die het woord krijgen. Zo haalde ze aan dat de oppositie vaak vragen en opmerkingen aanhaalt van burgers op Facebook. Hierbij vroeg de schepen zich wel af of dit problemen zijn waar de volledige Poperingse bevolking wakker van ligt. “Het is zoeken om iedereen te bereiken, om een evenwichtig verhaal te brengen” (L. Vandromme, persoonlijke communicatie, 4 april 2022). Het zijn vooral de ‘Usual suspects’ zoals dhr. Bram Louwagie ze noemt. Het is moeilijk om bijvoorbeeld jongere gezinnen naar inspraakvergaderingen te krijgen omdat dit moet passen binnen de werkuren of er moet voor een babysit gezorgd worden. De stad probeert hieraan al wat tegemoet te komen door deze inspraakvergaderingen ’s avonds te organiseren en meerdere momenten in te plannen zodat iedereen die wil, de kans krijgt om deel te nemen (B. Louwagie, persoonlijke communicatie, 5 april 2022). Schepen Loes Vandromme zei dat je als bestuur vooral moet zorgen dat je nabij en authentiek blijft. Dit door in gesprek te gaan met inwoners en aanwezig en zichtbaar te zijn voor je inwoners (L. Vandromme, persoonlijke communicatie, 4 april 2022).

4.2.4.2. *Gemeente Hechtel-Eksel*

Mevr. Dilissen gaf aan dat de gemeente nog niet staat waar ze wilt staan op vlak van (burger)participatie. Zo worden er vooral infovergaderingen georganiseerd maar nog te weinig inspraakvergaderingen (M. Dilissen, persoonlijke communicatie, 20 april 2022). Uit de gesprekken met zowel de schepen als de ambtenaar kwam naar boven dat er heel wat informele inspraak is in de gemeente. Zo is het gemeentebestuur zeer bereikbaar en voelen inwoners zich ook wel gehoord (M. Dilissen, persoonlijke communicatie, 20 april 2022; K. Leenaerts, persoonlijke communicatie, 4 april 2022). Daarbij is het dan de bedoeling om burgerparticipatie meer te gaan formaliseren. Mevr. Dilissen haalde aan dat ze met hun nieuwe participatieplatformen de inwoners in groep willen laten samen nadenken over bepaalde thema’s en problematieken. Momenteel gebeurt de participatie in de gemeente nog te individueel en door een groep die te select is. Met deze participatieplatformen is het

dan ook de bedoeling om die groep te verbreden en te verdiepen (M. Dilissen, persoonlijke communicatie, 20 april 2022).

Verder haalt schepen Kelly Leenaerts ook aan dat de gemeente dringend op zoek is naar een participatie-ambtenaar. Momenteel zit participatie wat verspreid over de diensten Communicatie en Welzijn en Vrije Tijd waardoor er niet één persoon volledig bevoegd is voor (burger)participatie. Zo willen ze met hun participatie-ambtenaar burgerparticipatie wat gaan upgraden in de gemeente en nieuwe vormen van burgerparticipatie introduceren. Hiermee willen ze een nog groter draagvlak creëren in de gemeente waardoor inwoners zich beter gehoord en gelukkiger voelen (K. Leenaerts, persoonlijke communicatie, 4 april 2022).

4.2.4.3. Gemeente Zulte

Schepen Natasja De Vos hoopt om in de toekomst de inwoners die ze niet te horen krijgen in de traditionele inspraakmomenten, toch op een andere manier te kunnen horen en bereiken. Ook willen ze meer individuele burgers betrekken. Zo houdt de gemeente nog niet zo lang een buurtbudget. Met dit initiatief hoorde de schepen mensen die hieraan deelnamen die eerder nog niet echt hadden deelgenomen aan participatie-initiatieven van de gemeente. “Ik vond dat wel tof dat je via zo’n project wel mensen beweegt om iets te doen voor hun gemeente die eigenlijk niet zo geëngageerd zijn in eerste instantie of die daar zo wat ver van staan” (N. De Vos, persoonlijke communicatie, 11 april 2022). Daarnaast zei ze ook dat participatie van jongeren heel belangrijk wordt naar de toekomst toe. Ze proberen al via verschillende manieren ook de individuele jongeren te bereiken maar de aandacht moet hierop gevestigd blijven. Ook de methode om inwoners te loten sprak de schepen wel aan om zo toch een representatieve steekproef van de bevolking samen te krijgen. Ook zij merkt dat het meestal dezelfde geëngageerde inwoners zijn die je tegenkomt op vergaderingen (N. De Vos, persoonlijke communicatie, 11 april 2022).

Verder haalt mevr. Vullers aan dat ook zij, net als de gemeente Hechtel-Eksel, ervaart dat er soms te weinig tijd is om grondig na te denken over hoe men precies de burgers kan betrekken bij het beleid. Mevr. Vullers is verantwoordelijk voor participatie maar staat ook in voor communicatie en digitalisering. Hierdoor is er geen persoon voltijds bezig met participatie en is er geen tijd en ruimte om dit uitgebreid te doen (H. Vullers, persoonlijke communicatie, 5 mei 2022).

5. Conclusie

5.1. Algemeen

In dit deel probeer ik een antwoord te formuleren op mijn onderzoeksvragen en wordt er gekeken of de hypothesen worden bevestigd of niet.

5.1.1. Deelvraag 1

De eerste deelvraag was: *Wordt het positieve beeld bevestigd voor de lokale besturen die goed scoorden op de indicator 'voldoende consultatie van inwoners' uit de burgerbevraging van de Gemeente-Stadsmonitor?* Hierin werd er verondersteld dat het positieve beeld bevestigd zou worden.

Uit de bevragingen met de inwoners uit de drie gemeenten, kan gezegd worden dat ze in het algemeen eerder tevreden zijn over hoe ze worden geconsulteerd door het gemeentebestuur. Er kan dus gesteld worden dat de hypothese wordt bevestigd. Zo merkt een deel van de inwoners zeker een evolutie waarbij de gemeente meer op inspraak van inwoners inzet. Dit heeft al dan niet te maken met een verandering van het gemeentebestuur. Natuurlijk kan het volgens de inwoners wel nog beter en zijn er verbeterpunten aangehaald. Zo kan er algemeen worden gezegd dat er nog meer inspraakinitiatieven mogen komen waarbij inwoners ideeën mogen geven in plaats van enkel vragen en opmerkingen te formuleren. Verder moet er ook worden ingezet om de volledige bevolking te bereiken zoals de jongeren.

5.1.2. Deelvraag 2

De tweede deelvraag was: *Waarom vinden gemeenten het belangrijk om hun burgers te raadplegen?* Hierin werd verondersteld dat er drie redenen zijn waarom gemeentebesturen hun inwoners raadplegen: democratische idealen nastreven zoals legitimiteit, transparantie en verantwoordelijkheid, draagvlak en steun creëren voor het beleid en kwaliteit van het beleid/dienstverlening verhogen.

Er kan gezegd worden dat bij alle cases de drie motieven een rol spelen waarom de gemeenten kiezen voor inspraak van burgers in het beleid. Toch is het creëren van een draagvlak voor hun beleid de belangrijkste van de drie motieven. Zoals de verschillende schepenen en ambtenaren zeiden, kunnen ze zelf niet alles weten en moet er geluisterd worden naar de ideeën van de inwoners. Daarnaast kunnen de verschillende motieven om burgers te raadplegen ook gelinkt worden aan de verschillende methoden die gebruikt worden om de inwoners te consulteren. De hypothese kan dus bevestigd worden, al is het creëren van draagvlak en steun voor het beleid het belangrijkste motief.

5.1.3. Deelvraag 3

Deelvraag drie was: *Op welke manieren worden de inwoners van lokale besturen geraadpleegd?* Er werd verondersteld dat men vooral gebruikmaakt van methoden die zo weinig mogelijk kosten met zich meebrengen en die weinig tijd in beslag nemen. Dit zouden dan online webconsultaties, publieke hoorzittingen en online debatten zijn.

Er kan gezegd worden dat men vooral gebruikmaakt van fysieke inspraakvergaderingen (publieke hoorzittingen) en voornamelijk digitale enquêtes (webconsultaties). Al wordt er bij dit laatste niet vaak inwoners geloot maar hebben de inwoners vrijwillig de keuze om de enquête in te vullen. Er werd in de drie gemeenten nog niet echt geëxperimenteerd met nieuwere methoden om burgers te raadplegen zoals burgerpanels of deliberative polling. Dit is voornamelijk omdat ze zien dat hun huidige methoden goed werken om de inwoners te consulteren maar ook omdat ze geen specifieke ambtenaar hebben die verantwoordelijk is voor burgerparticipatie. Nu zit (burger)participatie vaak verspreid over verschillende medewerkers of neemt een medewerker (burger)participatie bij de andere bevoegdheden waardoor er minder over kan worden nagedacht. Verder werd er éénmalig of nooit gebruikgemaakt van een volksraadpleging. Dit is vooral voor zeer gevoelige onderwerpen waarbij de gemeenten aangaven dat dit zelden voorkomt. Ook lost men liever gevoelige zaken op door in gesprek te gaan met de inwoners in de plaats van te antwoorden op een ja/nee vraag. Verder zijn dit ook methoden die ervoor zorgen dat de politici in interactie kunnen treden met hun inwoners.

Daarnaast werken vooral stad Poperinge en gemeente Zulte buurtgericht. Zo voorzien beide gemeenten vaste inspraakmomenten in de verschillende regio's van de gemeente zodat ook die inwoners de kans krijgen om deel te nemen aan het beleid.

Corona heeft ervoor gezorgd dat men meer naar het digitale moest overschakelen maar al hetgeen wat terug fysiek kan verlopen is ook terug fysiek om de interactie tussen inwoners en politici te verhogen en om het engagement van de burgers te bevorderen. Dit zijn ook enkele redenen waarom men voor bepaalde methoden gekozen heeft. Toch heeft corona voor enkele besturen de weg naar een online participatieplatform geopend. Hierdoor wordt er ook gebruikgemaakt van online debatten waarbij inwoners ideeën kunnen ingeven over bepaalde thema's of projecten. Lotingen worden bij sommige gemeenten gedaan om soms een representatieve groep rond de tafel te krijgen maar dit zit niet zozeer in structuren vevat. De hypothese kan dus worden bevestigd.

5.1.4. Deelvraag 4

Deelvraag vier was: *In welke fasen van het beleid gebeurt dit?* Er werd verondersteld dat dit voornamelijk zou plaatsvinden in de beginfasen van de beleidscyclus namelijk in de beleidsformulering en beleidsbepaling om dat de burgers dan nog de meeste impact hebben op het beleid.

Er kan dus gezegd worden dat burgers voornamelijk in het begin van de beleidscyclus worden betrokken bij het gemeentelijk beleid. Wel is dit voornamelijk wanneer het over een bepaald topic of thematiek gaat. Soms worden de burgers ook bij de evaluatie van het beleid betrokken maar dit gebeurt enkel maar aan de hand van enquêtes. Ook afhankelijk van de grootte van het project worden de inwoners meerdere malen betrokken. Wanneer de inwoners worden geraadpleegd, hangt dit vaak samen met de methoden die gebruikt worden. Deze hypothese wordt deels bevestigd. De burgers worden inderdaad geconsulteerd bij de beleidsformulering en bij de beleidsbepaling. Daarnaast gebeurt dit ook soms bij de evaluatie maar dan enkel via enquêtes.

5.1.5. Onderzoeksvraag

Via de verschillende deelvragen kan er worden geantwoord op de onderzoeksvraag van deze masterproef namelijk: *Waarom en hoe raadplegen Vlaamse lokale besturen hun inwoners?*

Er kan dus geconcludeerd worden dat burgers voornamelijk geconsulteerd worden door het gemeentebestuur omdat men een draagvlak of steun wil creëren voor het beleid. Daarnaast is het in mindere mate ook belangrijk om burgers te raadplegen om zo de democratie te verhogen en om kwaliteitsvoller beleid en dienstverlening te kunnen aanbieden. Daarnaast maken gemeenten vooral gebruik van publieke hoorzittingen, webconsultaties en online debatten om hun inwoners te raadplegen. Fysieke inspraakmomenten creëert men vooral om een band te kweken tussen inwoners maar ook tussen de politici en hun inwoners. (Online)Enquêtes worden vooral gebruikt om kort thema's te bevragen bij de inwoners al wordt dit wel op initiatief van de inwoners zelf ingevuld en niet via selectie door de gemeente. Online debatten worden gebruikt aan de hand van participatieplatformen die verschillende gemeenten hebben rond bepaalde thema's of projecten. De consultatie gebeurt voornamelijk in de fase van de beleidsformulering en de beleidsbepaling en soms in de evaluatie maar dit gebeurt dan enkel via enquêtes. Ook afhankelijk van de grootte van het project worden inwoners meerdere malen geraadpleegd.

De drie gemeenten hebben toch dezelfde verbeterpunten op te merken. Zo vindt iedere gemeente dat er nog meer manieren moeten gezocht worden om zoveel mogelijk mensen uit verschillende groepen van de samenleving te horen te krijgen. Iedere gemeente ervaart dat het meestal dezelfde geëngageerde burgers zijn die afkomen naar bijvoorbeeld inspraakvergaderingen. Via andere

methoden proberen ze ook degene die niet gehoord worden, ook te betrekken. Daarnaast hebben sommige gemeenten nood aan een specifieke ambtenaar die participatie voor zijn of haar rekening neemt. Maar meestal is er hier geen ruimte of tijd om burgerparticipatie uitvoerig te behandelen.

Ook zijn de inwoners eerder positief over hoe ze worden geconsulteerd door hun gemeentebestuur. Zo is er een evolutie naar meer inspraak maar moet er worden gezocht naar meer inspraakmogelijkheden waarbij men meer lagen van de bevolking kan bereiken.

5.2. Beperkingen van het onderzoek

Er zijn verschillende beperkingen verbonden aan dit onderzoek. Als eerste zijn er te weinig respondenten bevestigd naar hun mening over hoe ze worden geconsulteerd door hun gemeentebestuur. Zo werden er rond de tien inwoners per gemeente bevestigd of geïnterviewd. De respondenten die werden bevestigd waren dan ook voornamelijk oudere inwoners (45+) en amper inwoners uit jonge gezinnen (tussen 26 en 45 jaar). Hierdoor is het beeld dat werd gegeven geen representatieve weergave van de mening die inwoners hebben. Door deze tekortkoming zijn de antwoorden van de respondenten niet volledig generaliseerbaar of overdraagbaar naar de volledige bevolking in de onderzochte gemeenten. Ook was het de bedoeling om de respondenten te interviewen. Door te weinig respons, werd er ook gebruikgemaakt van een schriftelijke bevestiging via open vragen via mail.

De volgende tekortkoming van het onderzoek ligt aan het type onderzoek dat werd gevoerd. Dit onderzoek werd gevoerd aan de hand van een kwalitatief onderzoek en meer bepaald een casestudy. Aan dit type onderzoek zijn enkele nadelen verbonden. Als eerste kan de onderzoeker een invloed hebben op het onderzoek in een kwalitatief onderzoek waardoor dit type onderzoek subjectief is. Zo kan de onderzoeker een rol spelen in de vragen die worden gesteld in de interviews met de verschillende respondenten, maar ook in de interpretatie van de data die voortvloeit uit deze interviews (Van Thiel, 2015, pp. 175-176).

Daarnaast werden er drie gemeenten in Vlaanderen onderzocht. Aan de hand van deze drie gemeenten kan moeilijk gezegd worden hoe en waarom alle Vlaamse gemeenten hun inwoners raadplegen. Dit kleine aantal heeft “niet genoeg power om bijvoorbeeld de hypothesen te kunnen toetsen” (Van Thiel, 2015, p. 176). Ook werd ervoor gekozen om gemeenten te kiezen die goed scoorden op de Gemeente-Stadsmonitor en zijn het drie gemeenten die in dezelfde categorie zitten op vlak van inwonersaantal. Nu waren het vooral kleinere gemeenten die onderzocht werden. Waarschijnlijk zijn er ook verschillen op vlak van raadpleging tussen gemeenten met verschillende inwonersaantallen. Zo zullen grotere steden en gemeenten misschien wel een participatie-ambtenaar

hebben en meer ruimte en tijd hebben om (burger)participatie in te vullen. Daarnaast staan zij veel verder van de burger en zijn hun burgers veel meer divers waardoor er waarschijnlijk op verschillende methoden zal moeten worden ingezet.

5.3. Toekomstig onderzoek

Tot slot kunnen er nog aanbevelingen gegeven worden voor verder onderzoek. Als eerste kunnen er verschillende factoren een rol spelen waarom een gemeente goed of slecht scoort op vlak van participatie. Als eerste kan dit zijn door de politieke partij die in die gemeente aan de macht is. Zo gaven sommige inwoners aan dat er verschillen zijn op vlak van consultatie en inspraak tussen verschillende legislaturen waarbij er andere partijen in het bestuur terecht gekomen zijn. Er kunnen dus ook verschillen vastgesteld worden op vlak van ideologische positie. Linkse partijen hebben eerder steun voor participatieve democratie terwijl rechtse partijen eerder steun hebben voor representatieve democratie (Wauters & Kern, 2021, p. 182).

Daarnaast werd er tijdens de bevraging geen rekening gehouden met de verschillende regio's/deelgemeenten van de gemeenten. Zo kunnen de resultaten ook verschillend zijn tussen de gemeente/stad zelf en de deelgemeenten. Dit werd in het onderzoek niet opgesplitst. Zo kunnen inwoners uit de deelgemeenten zich minder goed vertegenwoordigd voelen en het gevoel hebben dat ze minder inspraak hebben in het beleid dan de inwoners van het centrum van de gemeente.

Als derde kunnen er ook meer en verschillende gemeenten onderzocht worden. Zoals in de beperkingen aangegeven werd er nu enkel maar gekeken naar resultaten van de Gemeente-Stadsmonitor, het inwonersaantal (namelijk tussen de 10.000 en 20.000 inwoners) en een spreiding tussen de provincies. In verder onderzoek kunnen er meerdere gemeenten gekozen worden per inwonerscategorie. Deze gemeenten kunnen dan vergeleken worden met gemeenten met ongeveer hetzelfde inwonersaantal maar ook met gemeenten die uit een andere categorie komt qua inwonersaantal. Zo zullen er hoogstwaarschijnlijk verschillen te vinden zijn tussen grotere en kleinere gemeenten in Vlaanderen.

6. Bibliografie

Agentschap Binnenlands Bestuur. (2017). *Vlaamse Profielschets juni 2017*. Geraadpleegd van <https://lokaalbestuur.vlaanderen.be/sites/default/files/public/publicaties/VlaamseProfielschets2017.pdf>

Agentschap Binnenlands Bestuur. (2020a). *Voldoende consultatie van inwoners* [Dataset]. Geraadpleegd van <https://gemeente-stadsmonitor.vlaanderen.be/indicators/voldoende-consultatie-van-inwoners>

Agentschap Binnenlands Bestuur. (2020b). *Voldoende consultatie van inwoners (detail)* [Dataset]. Geraadpleegd van <https://gemeente-stadsmonitor.vlaanderen.be/indicators/voldoende-consultatie-van-inwoners-detail>

Agentschap Binnenlands Bestuur. (2021). *Jouw gemeente | Gemeente-Stadsmonitor*. Geraadpleegd van <https://gemeente-stadsmonitor.vlaanderen.be/gemeente>

Agentschap Binnenlands Bestuur. (s.d.-a). *Burgerbevraging | Gemeente-Stadsmonitor*. Geraadpleegd van <https://gemeente-stadsmonitor.vlaanderen.be/burgerbevraging>

Agentschap Binnenlands Bestuur. (s.d.-b). *Lokaal bestuur | Gemeente-Stadsmonitor*. Geraadpleegd van <https://gemeente-stadsmonitor.vlaanderen.be/thema/lokaal-bestuur>

Agentschap Binnenlands Bestuur. (s.d.-c). *Over de Gemeente-Stadsmonitor | Gemeente-Stadsmonitor*. Geraadpleegd van <https://gemeente-stadsmonitor.vlaanderen.be/over-de-gemeente-stadsmonitor>

Agentschap Binnenlands Bestuur. (s.d.-d). *Volksraadplegingen | Lokaal Bestuur Vlaanderen*. Geraadpleegd van <https://lokaalbestuur.vlaanderen.be/werking-bestuur/burgerparticipatie/volksraadplegingen>

Almond, G., & Verba, S. (1963). *The Civic Culture. Political Attitudes and Democracy in Five Nations*. Princeton: Princeton University Press.

Caluwaerts, D., Reuchamps, M., & Brans, M. (2013). Van macht naar massa. Burgerparticipatie op het lokale niveau. In K. Deschouwer, T. Verthe & B. Rihoux (Eds.), *Op zoek naar de kiezers: Lokale partijafdelingen en de gemeenteraadsverkiezingen van oktober* (pp. 219-241). Brussel: ASP Editions.

Dalton, R.J. (1984). *Cognitive mobilization and partisan dealignment in advanced industrial democracies*. *Journal of Politics*, 46(1), 264-284.

Dalton, R.J., & Wattenberg, M.P. (Eds.) (2000). *Parties without partisans*. New York: Oxford University Press.

Danneels, L. (2021, 5 december). *Hoorcollege 3 studenten* [Presentatieslides]. Ufora. Geraadpleegd van <https://ufora.ugent.be/d2l/le/content/444836/viewContent/1166863/View>

Devos, C., & Valcke, T. (2018). Hoofdstuk 6: Macht in veel handen. In C. Devos (Red.), *Een plattegrond van de macht: Inleiding tot politiek en politieke wetenschappen* (6de editie, pp. 209–264). Gent, België: Academia Press.

De Coster, R. (2021, 12 oktober). “*Gemeentefusie kan niet zonder volksraadpleging*”. Geraadpleegd van <https://www.hln.be/oudenaarde/gemeentefusie-kan-niet-zonder-volksraadpleging~a2b33293/>

De Koster, K., Kampen, J., De Cloedt, A-S., Depauw, S., & Deschouwer, K. (2010). *Democratie en de kloof tussen discours en praktijk: burgerparticipatie, overheidsbeleid en tevredenheid op het lokale niveau*. Vakgroep Politieke Wetenschappen, Vrije Universiteit Brussel.

De Rynck, F., Hondeghem, A., Op de Beeck, S., Van Dooren, W., & Verschuere, B. (2017). *Handboek bestuurskunde*. Brugge: Vanden Broele.

Dinjens, M. (2010). *Burgerparticipatie in de lokale politiek*. Den Haag: Instituut voor Publiek en Politiek.

Dreijerink, L., Kruize, H., & Kamp, I. (2008). *Burgerparticipatie in beleidsvorming. Resultaten van een verkennende literatuurreview* (Briefrapport 830950003/2008). Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM). Geraadpleegd van <https://rivm.openrepository.com/bitstream/handle/10029/258093/830950003.pdf?sequence=3>

Edelenbos, J., & Monnikhof, R. (2001). *Lokale interactieve beleidsvorming: een vergelijkend onderzoek naar de consequenties van interactieve beleidsvorming voor het functioneren van de lokale democratie*. Utrecht: Lemma.

Gemeente Hechtel-Eksel. (s.d.). *Reglement burgerparticipatie*. Geraadpleegd van <https://www.hechtel-eksel.be/reglement-burgerparticipatie>

Gemeente Zulte. (s.d.-a). *Buurtvergadering*. Geraadpleegd van <https://www.zulte.be/bestuur/burgerparticipatie/buurtvergadering>

Gemeente Zulte. (s.d.-b). *Puzzel mee aan een klimaatgezond Zulte*. Geraadpleegd van <https://www.zulte.be/klimaattafel>

Inglehart, R. (1990). *Culture Shift in Advanced Industrial Society*. Princeton: Princeton University Press.
KULeuven. (2022, 17 maart). NVivo. Geraadpleegd van <https://admin.kuleuven.be/icts/onderzoek/wetsoft/software/Nvivo/nvivo>

Lowndes, Vivien & Pratchett, Lawrence. (2006). Diagnosing and Remediating the Failings of Official Participation Schemes: The CLEAR Framework. *Social Policy and Society*. 5. 281 - 291. <https://doi.org/10.1017/S1474746405002988>.

Loyens, K., & Van de Walle, S. (2010). *Methoden en technieken van burgerparticipatie: strategieën voor betrokkenheid van burgers bij het federaal plan duurzame ontwikkeling* (D/2006/10107/005). Geraadpleegd van http://www.wetenschapsbeleid.be/belspo/organisation/Publ/pub_ostc/AP/rAP11_nl.pdf

Pröpper, I. (2009). *De aanpak van interactief beleid: elke situatie is anders*, Coutinho (derde, herziene druk).

Pröpper, I., & Steenbeek, D. (2001). *De aanpak van interactief beleid: elke situatie is anders*. 2e herziene druk Bussum: Coutinho.

Slegers, S. (2021, 17 maart). *Boechout wil mening van inwoners over hoe gemeente er binnen tien jaar moet uitzien*. Geraadpleegd van <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2021/03/17/boechout-wil-mening-van-inwoners-over-hoe-gemeente-er-binnen-tie/>

Stad Poperinge. (s.d.-a). *Bewonersplatformen*. Geraadpleegd van <https://www.poperinge.be/bewonersplatformen>

Stad Poperinge. (s.d.-b). *Inspraak en participatie*. Geraadpleegd van <https://www.poperinge.be/informatie-en-inspraak>

Statistiek Vlaanderen. (s.d.). *Info Survey Gemeente-Stadsmonitor*. Geraadpleegd van <https://www.statistiekvlaanderen.be/nl/info-survey-gemeente-stadsmonitor>

Van Humbeek, P., Popelier, P., Van Aeken, K., & Meuwese, A. (2010). *Consultatiecode: Richtlijnen voor publieke raadpleging door de Vlaamse overheid bij de voorbereiding van regelgeving en beleid*. Geraadpleegd van [https://medialibrary.uantwerpen.be/oldcontent/container19300/files/consultatiecode_20110810_\(1\).pdf](https://medialibrary.uantwerpen.be/oldcontent/container19300/files/consultatiecode_20110810_(1).pdf)

Van Thiel, S. (2015). *Bestuurskundig onderzoek : een methodologische inleiding*. 3e herz. dr. Bussum: Coutinho.

Vandermeersch, H., Havermans, N., De Cuyper, P. (2019). *Een evaluatiekader voor het Vlaamse integratiebeleid - Deel 2. Conceptualisering 'Zelfstandige en evenredige participatie'*. Leuven: HIVA - KU Leuven

Vanleene, D., Voets, J., & Verschuere, B. (2017). Co-producing a nicer neighbourhood : why do people participate in local community development projects? *LEX LOCALIS-JOURNAL OF LOCAL SELF-GOVERNMENT*, 15(1), 111–132. [https://doi.org/10.4335/15.1.111-132\(2017\)](https://doi.org/10.4335/15.1.111-132(2017))

Verba, S., Scholozman, K.L., & Brady H.E. (1995). *Voice and Equality: Civic Voluntarism in American Politics*. Cambridge: Harvard University Press.

Vlaamse overheid. (s.d.). *Evolutie*. Geraadpleegd van <https://overheid.vlaanderen.be/communicatie/participatie/evolutie>

Wauters, B., & Kern, A. (2021). *Burger en Bestuur*. Leuven, België: Acco.

Wayenberg, E. (2018a). *Sessie 4: Agendasetting en beleidsformulering (5)* [Presentatieslides]. Minerva. Geraadpleegd van https://minerva.ugent.be/main/document/document.php?curdirpath=%2FSessie_4_De_beleidscyclus_Fasen_Agendasetting_en_Beleidsformulering&cidReq=F70000202018

Wayenberg, E. (2018b). *Sessie 5: Beleidsbepaling* [Presentatieslides]. Minerva. Geraadpleegd van https://minerva.ugent.be/main/document/document.php?curdirpath=%2FSessie_5_Beleidsformulering_vervolg_en_Beleidsbepaling&cidReq=F70000202018

Wayenberg, E. (2018c). *Sessie 6: Beleidsuitvoering, evaluatie* [Presentatieslides]. Minerva. Geraadpleegd van https://minerva.ugent.be/main/document/document.php?curdirpath=%2FSessie_6_Beleidsuitvoering_en_Beleidsevaluatie&cidReq=F70000202018

Wayenberg, E. (2018d). *Sessie 7: Beleids-evolutie* [Presentatieslides]. Minerva. Geraadpleegd van https://minerva.ugent.be/main/document/document.php?curdirpath=%2FSessie_7_Beleids-evolutie_en_gastsessie&cidReq=F70000202018

7. Bijlagen

7.1. Bijlage 1: Vragenlijst inwoners

Heeft u ooit al eens deelgenomen aan een participatie/inspraak moment georganiseerd door uw gemeente/Stad? En wat was dit precies?

Waarom heeft u toen deelgenomen?

- Het thema interesseert u.
- U wilt uw stem laten horen.
- Het neemt niet veel tijd in beslag.
- Het levert iets op voor u.
- Vrienden/kennissen nemen deel.
- U heeft voldoende kennis over het thema van de raadpleging.
- U wilt iets doen voor uw gemeente/stad.
- Er is goede ondersteuning vanuit de stad/gemeente.
- U bent (on)rechtstreeks betrokken bij de problematiek.
- U wordt door de gemeente (persoonlijk) uitgenodigd om deel te nemen.
- Er wordt rekening gehouden met de inbreng van de inwoners.
- Andere:

Zijn jullie tevreden over hoe jullie worden geconsulteerd door de gemeente/stad?

- Zijn er voldoende initiatieven of kan er nog meer gedaan worden?
- Wordt er effectief naar jullie ideeën/input geluisterd?
- Vinden jullie dat jullie genoeg betrokken worden bij veranderingen in de gemeente?

Doet de gemeente voldoende inspraakvergaderingen waarbij inwoners ideeën kunnen geven voor bepaalde plannen of zijn dit nog eerder infovergaderingen waar men enkel vragen en opmerkingen kan geven?

Ziet u als inwoner een evolutie in de inspraak die jullie krijgen in het beleid van de gemeente? Is dit in de afgelopen jaren verbeterd of gelijk gebleven?

Hebben jullie er nood aan om inspraak te hebben?

7.2. Bijlage 2: Vragenlijst interview met schepenen en ambtenaren

Bedankt voor uw medewerking aan dit interview. Ik zal nog eens kort uitleggen wat de bedoeling is van dit interview. Het onderwerp van mijn masterproef gaat over hoe en waarom burgers door hun gemeente worden geraadpleegd. Ik kwam hieraan doordat ik enkele resultaten heb gezien uit de gemeente-stadsmonitor. Hieruit bleek dat ongeveer 46% van de inwoners van Vlaamse lokale besturen vindt dat ze voldoende geconsulteerd worden door hun gemeentebestuur. In mijn onderzoek ben ik dan gaan focussen op drie gemeenten waarbij dit percentage boven de helft lag. Dit was dus bij uw gemeente het geval. Daarbij wou ik gaan kijken hoe jullie dit precies aanpakken en waarom jullie dit belangrijk vinden. Daarbij kan ik dan misschien verklaren waarom jullie zo goed scoren hierop in vergelijking met andere gemeenten in Vlaanderen.

- Zet de gemeente/stad veel in op het raadplegen van de bevolking?
  - Evolutie vergeleken met vroeger?
  - Meer vraag van burgers om betrokken te worden bij beleid/projecten?
- Welke methoden/initiatieven worden er gebruikt om de inwoners te raadplegen?
  - Wordt er meer in gezet op het online raadplegen?
  - Inwoners geselecteerd of op vrijwillige basis van burgers?
  - Hoe zorgen voor representatieve weergave van de inwoners? (bv. ouderen, jongeren, lager opgeleiden meekrijgen?)
  - Over de verschillende methoden:
    - Gebruik van volksraadplegingen?
    - Gebruik van burgerpanel?
    - Gebruik van enquêtes (online en op papier?)
    - Gebruik van deliberative polling?
    - Gebruik van bezwaren en opmerkingen van bevolking tegen bepaalde voorgesteld beleid?
    - Gebruik van online debatten?
- In welke fase van het beleid worden de burgers geraadpleegd?
  - Gebeurt dit vooral bij het begin van het beleid? Of worden burgers soms ook bij de evaluatie van het beleid geraadpleegd?
  - Meerdere keren in een bepaald traject?
- Waarom vinden jullie het belangrijk om burgers te raadplegen? Andere motieven dan enkele jaren geleden?
  - Democratische idealen zoals legitimiteit, transparantie en verantwoordelijkheid te verhogen? Emancipatie en educatie van de burger? Sociaal netwerk van de burger versterken?
  - Steun en draagvlak verwerven?
  - Kwaliteit van het beleid verhogen?
  - Verantwoordelijkheid op nemen, iets toevoegen aan de maatschappij
  - ...
- Waarom denken jullie dat uw gemeente goed scoort op vlak van participatie? Wat kan er in de toekomst nog gedaan worden om dit te verbeteren?

7.3. Bijlage 3: Informed consent

Formulier voor geïnformeerde toestemming interview voor de masterproef van Lore Walbrou

Ik verklaar hierbij dat ik als participant aan een onderzoek van de Faculteit Economie en Bedrijfskunde (UGent) deelneem en:

- (1) De onderzoeker het doel van het onderzoek goed uitgelegd heeft.
- (2) Op elk ogenblik bijkomende informatie kan vragen en verkrijgen.
- (3) Vrijwillig deelneem aan het onderzoek.
- (4) De toestemming geeft om mijn interview op te nemen (audio/video).
- (5) De toestemming geeft om het interview uit te typen en de resultaten te bewaren voor de duur van het onderzoek, te verwerken en te rapporteren.
- (6) Op de hoogte ben van de mogelijkheid om mijn deelname aan het onderzoek op ieder moment stop te zetten.

Dit onderzoek wordt afgenomen door Lore Walbrou

Naam deelnemer	Datum	Handtekening

7.4. Bijlage 4: Codeboom NVivo

Beeld van burgers over raadpleging door hun gemeente

- Gemeente Hechtel-Eksel
  - Beeld over inspraak
    - Positief
    - Negatief
  - Evolutie inspraak
  - Nood aan inspraak
- Gemeente Zulte
  - Beeld over inspraak
    - Positief
    - Negatief
  - Evolutie inspraak
  - Nood aan inspraak
- Gemeente Poperinge
  - Beeld over inspraak
    - Positief
    - Negatief
  - Evolutie inspraak
  - Nood aan inspraak

Fase van de raadpleging

- Meerdere keren tijdens één project
  - Gemeente Hechtel-Eksel
  - Gemeente Zulte
  - Gemeente Poperinge
- Welke fasen van het beleid
  - Beginfase van het beleid
    - Gemeente Hechtel-Eksel
    - Gemeente Zulte
    - Gemeente Poperinge
  - Evaluatiefase
    - Gemeente Hechtel-Eksel
    - Gemeente Zulte
    - Gemeente Poperinge

Methoden om burgers te raadplegen

- Geformaliseerde methoden
  - Adviesraden
    - Gemeente Hechtel-Eksel
    - Gemeente Zulte
    - Gemeente Poperinge
  - Enquêtes
    - Op papier

- Gemeente Hechtel-Eksel
    - Gemeente Zulte
    - Gemeente Poperinge
  - Online
    - Gemeente Hechtel-Eksel
    - Gemeente Zulte
    - Gemeente Poperinge
- Infovergaderingen
  - Fysiek
    - Gemeente Hechtel-Eksel
    - Gemeente Zulte
    - Gemeente Poperinge
  - Online
    - Gemeente Hechtel-Eksel
    - Gemeente Zulte
    - Gemeente Poperinge
- Inkijken van plannen
  - Gemeente Hechtel-Eksel
  - Gemeente Zulte
  - Gemeente Poperinge
- Inspraakvergaderingen
  - Fysiek
    - Gemeente Hechtel-Eksel
    - Gemeente Zulte
    - Gemeente Poperinge
  - Online
    - Gemeente Hechtel-Eksel
    - Gemeente Zulte
    - Gemeente Poperinge
- Online participatieplatform
  - Gemeente Hechtel-Eksel
  - Gemeente Zulte
  - Gemeente Poperinge
- Participatiebudget
  - Gemeente Zulte
- Volksraadpleging
  - Gemeente Hechtel-Eksel
  - Gemeente Zulte
  - Gemeente Poperinge
- Informele methoden
  - Gemeente Hechtel-Eksel
  - Gemeente Zulte
  - Gemeente Poperinge
- Keuze van de methoden
  - Gemeente Hechtel-Eksel
  - Gemeente Zulte
  - Gemeente Poperinge

- Loting inwoners
  - Gemeente Hechtel-Eksel
  - Gemeente Zulte
  - Gemeente Poperinge

Motivaties lokale besturen

- Democratische waarden (legitimiteit, transparantie, verantwoordelijkheid)
  - Gemeente Hechtel-Eksel
  - Gemeente Zulte
  - Gemeente Poperinge
- Steun en draagvlak verwerven en creëren
  - Gemeente Hechtel-Eksel
  - Gemeente Zulte
  - Gemeente Poperinge
- Verhogen kwaliteit beleid
  - Gemeente Hechtel-Eksel
  - Gemeente Zulte
  - Gemeente Poperinge

Verbetermogelijkheden op vlak van burgers raadplegen

- Gemeente Hechtel-Eksel
- Gemeente Zulte
- Gemeente Poperinge